

AKINCI MIHALOĐULLARI AİLESİ, ATASI VE HARMANKAYA

Dt. Recep AYDOĞDU

NİSAN 2020

AKINCI MİHALOĞULLARI AİLESİ, ATASI VE HARMANKAYA

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin 400 çadırlık bir aşiretten üç kıtaya yayılan koca bir imparatorluk haline dönüşünün başlangıç hikayesi çok ilgi çekicidir. Birçok tarihçi bu konuda yazmaktadır.

Ertuğrul Bey'in elli yıllık dönemi, barış ve huzur dönemi olmuştur. Osman Bey'in aşirete bey seçildiği 1281 yılından itibaren kısa bir müddet sonra bozulmuştur. Bey seçilen Osman Bey babasının aksine kabına sığmayan, deli dolu ve atak bir beydir. Komşu beylerle arasında problemler yaşamış ve çatışmıştır.

Bu çatışmalarda boğuştuğu kişilerden biri olan *Köse Mihal ile aralarındaki çatışma, sonra dostluk ve arkadaşlık ilişkisine dönüşmüştür. Osman Bey'in ölümünden sonra bu yakın ilişki oğlu Orhan Bey döneminde de devam etmiştir. Bursa'nın Bizans'tan teslim alınmasındaki diplomatik vazifesinden sonra Köse Mihal tarih sahnesinden birden yok olmuştur. Ölümü ve gömüldüğü yer belli değildir. Ölümünden çok sonraları 2. Murat döneminden itibaren tarih sahnesine çıkan Aşıkpaşazade tarafında yazılan "Aşıkpaşazade Tarihinde" devlete hizmet eden akıncı Mihaloğullarının atası olarak sunulmuş ve tarih sahnesinde yerini almıştır.*

Aşıkpaşazade eserini Fatih Sultan Mehmet'in ölümünden önce tamamlamıştır. Aşıkpaşazade bu eseri yazarken, Yıldırım Bayezid devrine kadarki dönemi Yahşi Fakih'in Menakıpnamesini bizzat

görev oradan aktardığını bildirir. 2. Murat döneminde ilk defa bir Mihaloğlu akıncı beyi olan Mehmet Bey'le birlikte Tokat'tan Bursa'ya kadar yolculuk yapar. Bu yolculuktan itibaren Köse Mihal, kuruluş döneminin çok önemli “Yardımcı başrol oyuncusu” olarak tarih sahnesine çıkarılır. Köse Mihal'in hiç yaşamadığı dahi iddia edilmektedir. *Hiçbir belge olmadığı halde, ölüm yeri olarak kendisine Bilecik, İnhisar ilçesinin Harmanköy'ü yakıştırılır. Harmanköy ve Harmankaya'nın Mihaloğulları ile belge veya kayıt ilişkisi vardır ama Köse Mihal'le yoktur.* Amacımız bu döneme projeksiyon tutarak, tarihimizin bilinen ama bana göre yok sayılan Osmanlı-Germiyanlı çatışmalarını ortaya koyarak, yaşananların bıraktığı izleri takip ederek -Colin İmber'e göre “kara delik” sayılan kuruluş döneminin bir bütün olarak algılanmasına yardımcı olmaktır.

Bu dönemi anlatırken, aynı konuya tekrar dönme zarureti nedeniyle veya okuyucunun kolayca bağ kurmasını temin etmek amacıyla tekrarlar olmuştur. Karmaşık konuların uygun tekrarlarının okuyucu zihninde pekiştirme yapmasına yarayacağına inanıyorum. Bu tip eserlerin ayrıntılı bir harita ile takibinden çok yararlanırım. Okuyucuya da bunu öneririm. Çalışmam ilginizi çekmezse boşuna zaman harcamayın. Bırakın, başka şeyleri okuyun veya başka şeyler yapın. Ben bu konulara çok ilgili olduğum için bıkmadan okudum. Konu ile ilgili kaynakları ilgi duyan araştırmacıların kolayca ulaşabilmesi için yazının sonunda paylaştım. Sık sık anakronizm tabiri kullandım. Anlamı, herhangi bir olay veya varlığın içinde bulunduğu zaman dilimi (dönem) ile kronolojik açıdan uyumsuz olması demektir. Yazdıklarımla, bu konularla ilgilenen birçok kişiyi hoşnut ettiğim gibi tarihçi olmamam nedeniyle bazı kişileri de kızdırdığımı biliyorum. “Mesleğin olmayan konularda ahkam kesme” diyenlerle bile karşılaşıyorum. Bugüne kadar meslek hayatım ile ilgili bir eksikliğimin olduğunu söyleyenle karşılaşmadım. Onlara cevabım; “Bilgi edinmek, öğrenmek ve öğretmek kimsenin tekelinde değildir. Herkesin, anayasal hakkıdır.” Koronali günler yaşıyoruz. Tüm dünya ve ülkemiz bununla boğuşuyor. Vaktimizi boş şeylerle değil bunlarla geçiriyoruz. Ben bu konularda yazılanları yeterli bulsam, başka konuları yazardım şüphesiz. Mensubu olduğum Dişhekimliği mesleği insana hitabeden bir meslek dalıdır. Ben de insan fitratına uygun olmadığına inandıklarımı, yani hayatın doğal akışına uygun olmayan düzmece konuları es geçtim. İnanırcı bulduklarımı veya inanırcı olduğuna inandıklarımı yazdım. Her şeye rağmen eski yazarların deyişiyle “Doğrusunu Allah bilir” diyerek sözlerim bitiriyorum.

Dt. Recep AYDOĞDU

BURSA

Nisan 2020

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
BAŞLANGIÇ	4
Köse Mihal ve Gazi Mihal Bey (Mihal Gazi)	4
İki Harmankaya.....	4
Orhan Bey İznik'le Uğraşırken Bursa'ya Germiyanlı Saldırısı, Tarihin Tekerrürü.....	6
Kuruluş Döneminde Anakronizm ve Yaşanan Gerçekler	7
ESKİ HARMANKAYA	9
Hammer'e göre Harmankaya	9
Hüdavendigâr (Bursa) Vilayeti Valisi Ahmet Vefik Paşa	9
Osman Bey ve Köse Mihal'in Sakarya Ötesine Talan Akını	11
İki Karacahisar.....	11
Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun İlanı	12
YENİ HARMANKAYA.....	14
Yeni Harmankaya.....	14
Gazi Mihal Bey'in Oğlu Mihaloğlu Mehmet Bey'in Harmankaya'dan Geçışı	14
Gazi Mihal Bey ve Oğlu Mehmet Bey'in Gölpazarı ve Harmankaya ile Olan Bağı.....	16
Köse Mihal'in Yeni Harmankaya'dan Ayrılışı.....	17
Mahmut Ragıp Gazimihal'in Köse Mihal ile İlgili Araştırmaları.....	19
Tarihe not düşmek kabilinden	20
OSMAN BEYİN FETHETTİĞİ KARACAHİSAR VE ERTUĞRUL BEY ZAMANINDA FETHEDİLEN KARACAHİSAR (İKİ KARACAHİSAR).....	21
Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Mezar Taşları	23
TAVŞANLI-DERBENT KÖSE MİHAL TÜRBEŞİNE GÖMÜLEN DİĞER KİŞİ KÖSE HASAN DEDE MİDİR?	24
MAHMUT RAGIP GAZİMİHAL KİMDİR?.....	25
SÖĞÜT VE HARMANKÖY'DEKİ MEZARLAR.....	27
Halep Beylerbeyi (Nişancı) Mehmet Paşanın Mezarı ve Harmanköy'deki Türbedar Aile.....	29
MİHALOĞULLARININ AZİZ BEY KOLU ŞECERESİ (SOY AĞACI)	32
HARMANKAYANIN SON BİLİNEREN MİHALOĞLU MÜLKLERİNİ SATIN ALAN HALEP BEYLERBEYİ (NİŞANCI) MEHMET PAŞA	34
HARMANKAYA'DAKİ KAVUKLU MEZAR TAŞLI MEZARLAR KİM TARAFINDAN YAPTIRILMIŞTIR?	35
İKİ HARMANKAYA'DAKİ KÖSE MİHAL'E AİT İZLER.....	37
Yeni Harmankaya'da Köse Mihal'e ait izler:	37
Göl Kazasında Orhan Bey dönemine ait (kuruluş dönemine ait) mülk veya vakıflar:	37
Eski Harmankaya'da Köse Mihal'e ait izler ve Köse Mihal'in Tavşanlı-Derbent'te ölümü:.....	38
SONUÇ	40
KAYNAKÇA	41

BAŞLANGIÇ

Köse Mihal ve Gazi Mihal Bey (Mihal Gazi)

Osmanlı Devleti'nin bilhassa Balkanlardaki fetih hareketlerinde ve diğer devlet görevlerinde dört asır kadar hizmet etmiş Mihaloğulları ailesi ile ilgili bilenlerden çok daha fazla bilinmeyenler bulunmaktadır. *Bir kısım tarihçiler bu ailenin atasını Gazi Mihal Bey kabul ederler. İkinci kısım tarihçiler Aşıkpaşazade Tarihinde yazıldığı haliyle devletin kurucusu Osman Bey'in önce yakın arkadaşı sonra tabisi olan Köse Mihal'i Mihaloğullarının atası kabul ederler. Üçüncü kısım Köse Mihal ile Gazi Mihal Bey'i (Mihal Gazi 'yi) aynı kişi zannederler.* Bu iki kişinin yaşadığı zaman dilimi arasında, yaklaşık yüz yıl kadar fark olduğu halde bu görmemezliğe gelinir. *Dördüncü kısım tarihçiler ise Köse Mihal'in hiç yaşamadığına inanırlar.* 2. Murat'ın emriyle Tokat cezaevinden salıverilen Mihaloğlu Mehmet Bey, Bursa-Ulubat'ta Kocası Çayı karşısındaki Düzmece Mustafa Çelebi taraftarı akıncı beylerini ikna edip taraf değiştirecektir. Yola çıkan Mehmet Bey, Çorum yakınlarındaki Elvan Çelebi Zaviyesinden Aşıkpaşazade'yi yanına alır. Birlikte Harmankaya'yı yol uğrağı yaparlar. Mihaloğlu Mehmet Bey'in bilgilendirmesi ve telkiniyle Aşıkpaşazade, Harmankaya'yı tanımış olur. Bu sırada Köse Mihal mitinin uydurulduğunu, aslında Köse Mihal'in hiç yaşamadığını ve Aşıkpaşazade Tarihine monte edildiğini iddia ederler.

İki Harmankaya

Köse Mihal'in yaşadığına, *gerçek bir kişi olduğuna inananlar; Köse Mihal'in Harmankaya Tekfuru olduğu konusunda ittifak halindedirler* ama Harmankaya Tekfurluğu'nun yeri konusunda alararında ittifak yoktur. *Bir kısmı Harmankaya'nın, Hüdavendigâr (Bursa) vilayetine bağlı Harmancık nahiyesi olduğuna inanırlar. Harmankaya'nın Harmancık olduğuna inananlar da ikiye ayrılır. Bir kısmı Harmancık'ın nahiye merkezi olan Çardı köyünün bulunduğu yeri, diğerleri nahiye kurulduğu alandaki bir mevkiin Harmankaya olduğuna inanırlar. Ben eski Harmankaya Tekfurluğunun, Harmancık nahiyesinin sınırları içindeki alanda bulunmuş olduğuna, sonra buradan oluşan şartlar nedeniyle Sakarya ötesindeki Söğüt'e mücavir, Göl kazasına bağlı Harmankaya Nahiyesinin olduğu yere göç ettiğine inanıyorum.* Ben her iki yeri 2005 yılında yaptığım sunumda ve yazdığım bildiride “Eski Harmankaya ve Yeni Harmankaya” olarak isimlendirdim. *İkinci grup ise çok eski tarihlerden beri Harmankaya'nın Göl kazasına bağlı bir nahiye olduğunu ilk merkezinin bugünkü Harmanköy olduğuna inanırlar.* Aksine bir tez olarak Harmancık'ın Harmankaya olabileceği konusu gündeme getirilince; bugünkü ilçe merkezinin (Eski Çardı köyü) kastedildiğini zannederek veya Kozagaçı köyleri havalisine dahi itiraz ederek “Ne alaka!” diyenler olduğu gibi

“tarihi tahrif etmekle” suçlamaya kadar vardırırlar vardır. İkinci guruptakiler bu konuyu sadece Aşıkpaşazade tarihinde geçtiği haliyle kabul ederler ve orada Köse Mihal'e ait mülklerin varlığından bahsederler. Halbuki *hiçbir kaynaktan, bugünkü İnhisar'a bağlı Harmanköy veya Göl Kazasına bağlı Harmankaya nahiyesi ve havalisinde Köse Mihal'e ait mülk olduğunu gösteren hiçbir kayıt veya belge yoktur.* Göl kazasında cami ve Taşhanı yaptıran, “ Göl kazası Akköy'de kadimden mülkü olan “Mihal Bey” ve sonra Edirne'de ölen *Gazi Mihal Bey, çoğunlukla Köse Mihal sanılmaktadır.* 1. Murat döneminden sonra ilk tahrirlerin olduğunu kabul edilirse; bu bölgede, Çelebi Mehmet döneminden itibaren Gazi Mihal Beye ait (Mihal Gazi) eserlerin olduğu şüphesizdir. Fakat bu dönemde Köse Mihal çoktan ölmüştür. Göl kazasındaki mülkler, Köse Mihal kastedilerek “Mihal Gaziye” ait mülkler olarak belirtilir. Bu kesinlikle yanlıştır. Göl kazasına bağlı Harmankaya'da Köse Mihal'e ait yapının ulaşmadığı açıkça yazılıdır. İki kişi aynı kişi olmadığı halde bu hatanın hala sürdürülmesi anlamsızdır. *Biri dede, diğeri torundur.* Karışıklık sadece bundan doğmakta veya karışıklık olması tercih edilmektedir, zannediyorum. Harmanköy'lü bakkal Mehmet Sarıkaya ve öğretmen Mustafa Harmankaya'nın bildirmiş olduğu, bu köyün üst yanında “Çırağın Sarayı” denilen bir yer vardır. Bu yıkıntılık Roma dönemindeki Prminyos'a ait değilse; “çırak, çerağ” kelimesinin Köse Mihal ile ilintisi olabileceği ve onun burada bıraktığı iz olduğuna inanıyorum. Bu alanın T.C Kültür Bakanlığı tarafından korunması gereken kültür varlığı olarak tescil edilmiş olduğu, öğretmen Mustafa Harmanköy tarafından kaynakçada sunduğum makalesinde bildirilmiştir.

Harmanköy nahiyesinde bulunduğu bilinen mülk kayıtlarının önemli bir kısmı akıncı Gazi Mihal Bey soyundan gelen Mihaloğulları'na, bilhassa Mihaloğlu Gazi Ali Bey'e veya onların mirasçularına aittir. Elizabeth A. Zachariadou, bir makalesinde aynı tesbitte bulunmuştur. *Bu mülklerin birçoğu Gazi Ali Bey'in mirasçuları tarafından parayla satılmıştır.* Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri I' Sayfa:315'te bulunan en eski kayıt, “Göl kazasına bağlı Akköy'de bulunan kadimden (ilk tahririn yapıldığı tarihte kaydedilen) Mihal Bey mülkü olan yerdir. Elinde hükmü hümayunu vardır. Haliya Mehmet Bey'in mülküdür...” denilmektedir. Ömer Faruk Dinçel; burada 2. Murat zamanında 1432 yılı civarında tahririn yapıldığını (1466 tarihli Sultanönü Yaya Defterine istinaden) bildirmektedir. Gazi Mihal Bey önce Çelebi Mehmet döneminde (1413-1421) sonra 2. Murat döneminde (1421'den sonra) hizmet edip Edirne'de ölmüştür. Gazi Mihal Bey Göl kazasındaki Taşhanı, kitabesine göre 1415-1418 yılları arasında yaptırmıştır.

Harmankaya'daki Mihaloğullarına ait çoğu mülkü 1573 yılı civarında satın alan kişi, Halep Beylerbeyi (Nişancı) Mehmet Paşadır. Bunlar Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I 'de “Göl Kazası” bölümünde tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açık ve topluca mevcuttur. Ayrıca Mahmut Ragıp Gazimihal'in yazdığı makalelerde birçoğu anlatılmaktadır.

Orhan Bey İznik'le Uğraşırken Bursa'ya Germiyanlı Saldırısı, Tarihin

Tekerrürü

Benim inancım ve iddiama göre; Köse Mihal, önce Uludağ'ın güneyinde Osmanlı dönemindeki Hüdavendigâr Vilayeti Hüdavendigâr Sancağına bağlı Adranos kazasının Harmancık Nahiyesi sınırları dahilindeki "Eski Harmankaya'da" yaşamıştır. Bu yer ile Domaniç yaylaları arası, Söğüt-Harmankaya (Harmanköy) arası mesafe kadardır. (Yaklaşık 20-25 km. Civarı). Göl Kazasına bağlı Harmankaya nahiyesinin merkezi sonraları Akköy veya Gömele (Mihal Gazi) olmuştur. Köse Mihal burada bir müddet yaşamış ve buradan bir şekilde ayrılmıştır. (Bu konu bilahare tekrar ele alınacaktır). Bunun emelerini anlamamak, sezmemek safdilliktir. Osman Bey, Köse Mihal ve Orhan Bey dönemi ile ilgili yaşananlar dedektif titizliği ile takip edilince yaşananların burada ve en son gittiği eski Harmankaya'da Germiyan sınırındaki Tavşanlı, Derbent'te iz bıraktığı görülecektir. (Bu konu da tekrar ele alınacaktır). Köse Mihal, Bursa'nın fethindeki diplomatik hizmetinden sonra köşesine çekilmiştir. İznik'in fethi sırasında Harmancık nahiyesine bağlı havalide Bizans'a para karşılığı hizmet eden Germiyan kuvvetleriyle yapılan savaşta şehit olup, şehit olduğu yerde gömülmüş olduğunu gösteren kanıtlar vardır. Bu yer Harmancık Nahiyesine bağlı Tavşanlı, Derbent köy hudutları içindeki yerdir. Orhan Bey İznik'in kuşatmasıyla uğraşırken Germiyan Beyliğine bağlı kuvvetler kuşatmayı kaldırtmak için beylik merkezi Bursa'ya arkadan saldırmıştır. Saldırı güneydeki Tavşanlı -Derbent istikametinden ve Keles-Kızılkilise(Kemaliye) üzerinden olmuştur. Bu saldırıyı, daha eski yıllarda Osman Bey seferde iken yapıldığı gibi yine Germiyan Beyliğine bağlı Çavdar Tatarı tarafından yapılan Karacahisar baskınına benzetebiliriz. O zaman da Germiyan'a bağlı Çavdar Tatarının peşine düşen Köse Mihal ve Osman Bey'in oğlu Orhan Bey olmuştur. Köse Mihal, çok tecrübeli ve kurnaz bir komutandır. Tarih tekerrür eder misali, Ertuğrul Bey döneminden beri düşmanlık eden Germiyanlı yine Osmanlı'ya saldırmıştır.

Sencer Divitçioğlu ve Elizabeth Zachariadou gibi yazarlar Germiyanlı'nın Osmanlı'ya olan düşmanlığını açıkça bildirir. Germiyan Beyliğinin Bizans'tan yıllık 100.000 altın haraç ve kıymetli hediyeler aldığı birçok kaynakta bildirilen bir gerçektir. Tarih tekerrür etmiş olsa da öncekinden ders alan Osmanlı, bu kere Bektaşî Işık dervişleri ile hem İnegöl yolunda (Kestel, Gözede köyünde Gözede Dede) hem de Keles yolunda (Osmangazi, Seferişıklar köyünde Gözcü Mahmut Dede) ve Geyikli Babanın dervişleri tarafından gözlenmiştir. Bu gözleme faaliyeti manen değil maddeten düşmanın gözetlenmesi şeklindedir. Bu kere Bizans ve Germiyanlı'nın oyununa gelinmemiştir. Osmanlı Beyliğine bağlı tecrübeli komutan Köse Mihal'in emrindeki Işık Dervişleri son saldırıyı Keles-Kızılkilise'de (Kemaliye köyü) savuşturmuşlardır. Orhan Bey İznik'in fethiyle uğraşırken, Uludağın her iki yüzündeki yollarda Bektaşî Işık dervişleri beylik topraklarını savunmuşlardır. Sonuçta, Kızıl Kilise'de yapılan savaşın sonunda Germiyan şehzadesi kaçırılmış, Köse Mihal bu hengamede Derbent'te şehit olmuştur ve Germiyan belası sona erdirilmiştir. Germiyan beyinin şehzadesi ülkesine

dönmemiş, Geyikli Babaya mürit olmuştur. Mezarı eski İnegöl yolunda Kestel, Babasultan köyündedir. Geyikli Baba ile aynı türbe içinde yan yana yatmaktadırlar. Geyikli Babanın yaptığı hizmet sonrası Orhan Bey tarafından ödüllendirildiği birgerçektir. Birçok kaynakta yazılıdır. Bu olaydan sonra Germiyan saldırganlığı derhal durmuştur. Osmanlı'nın önü açılmış İznik, Bergama, Karesi, Kirmastı, Mihaliç ve İzmit peşpeşe fethedilerek devlet büyümüştür. Daha sonra I. Murat döneminde dönemde Germiyanlı'nın Osmanlı'ya bağlanması nedeniyle bu gerçek görmezliğe gelinmiş ve yok sayılmıştır. Germiyanlı'nın Osmanlı topraklarına tecavüz ettiği yer Tavşanlı, Derbent'tir. Derbent, kuruluş döneminde Harmancık nahiyesine bağlı iken 1530 yılında Tavşanlı nahiyesine bağlı Eşme Karyesi olduğu görülür. 1735 yılında tekrar Harmancık'a bağlı Işık karyesi iken 1834 yılında tekrar Tavşanlı'ya bağlı Derbent karyesi olduğu görülür. Burası tam Osmanlı-Germiyanlı sınırıdır. Derbent-Merkezyeniköy sınırındaki türbe Kültür Bakanlığına bağlı kurul tarafından "Köse Mihal türbesi" olarak 2005 yılında tescillenmiştir. Burası aynı zamanda Emet Kazası ile Tavşanlı ve Harmancık Nahiyesinin sınırlarının kesiştiği yerdir. İleriki yıllarda Germiyan topraklarının Osmanlı'ya katılması ve akrabalık bağları oluşması nedeniyle Germiyan Beyliği ile Osmanlı Beyliği arasında bulunan eski husumet ve yapılan savaşlar yok farzedilerek sessizliğe bürünülmüştür. Germiyanlı-Osmanlı boğuşmasının yaşandığını gösteren birçok emareyi saydım. Bu husus dikkate alınmadan sadece Göl Kazası Harmankaya'sı üzerinden yapılan Köse Mihal ile ilgili kabullenmeler konuyu eksik ve topal bırakmaktadır. Bu yazımın amacı "Harmancık'la ne alaka!" diyen kesimin, gerçekte var olan alakayı görmelerini ve tarihimizin bir bütün halinde algılanmasını sağlamak içindir. İnanıp inanmamak onlara bağlıdır. Teşbihte hata olmaz denir "Kişiye su getirebilirsiniz ama onlara zorla içiremezsiniz". Biz suyu önlerine koyalım, içip içmemek onların bileceği iştir!

Kuruluş Döneminde Anakronizm ve Yaşanan Gerçekler

Bana göre bu konuyu başka bir dille anlatırsak; konu körlerin olduğu bir mekânda bulunan filin, körler tarafından tanımlanmasından ibarettir. Her bir kör, filin tuttuğu yerine göre fili tanımlamaktadır. Halbuki gören gözler, fili bir bütün halinde algılar. Kuruluş Dönemi böyle bilinmezlerle doludur. Örneğin; Karacahisar konusu da aynıdır, Osman Bey'in ağabeyi Sarı Batu Beyin şehit olduğu Domaniç Beli, İkizce ve İt Eşeni konusu da gömüldüğü yer de. Somuncu Babanın mezar yeri konusu da. Bu konularda anakronizm hakimdir. Farklı yer ve zamanlarda yaşanan olaylar, şahıslar ve kavramlar birbirine karıştırılmaktadır. Bir örnek verirsek; kuruluş döneminde ölen Ertuğrul Bey, Hayme Ana, Bay Koca, Aydoğdu Bey, Dünder Bey öldüğü yere gömülüyor. Sadece Domaniç Belinde, İkizce'de ölen Sarı Batu Beyin İt Eşeni'nde öldüğü ve Söğüt'e gömüldüğü bazı yazarlar tarafından hep iddia ediliyordu. Halbuki İkizce ve Domaniç Beli Domaniç'te, İt Eşeni Ermeni

Pazarı'nın (Bilecik, Pazaryeri) dört km. yukarisındadır. Hayatın doğal akışına göre kuruluş döneminde bir savaşta şehit olanlar yakındaki en uygun yerde gömülürler. Kulaca'da ölen Bay Koca yakındaki Hamza Bey köyünde, Dinboz'da ölen Aydoğdu bey yakındaki Koyunhisar'da gömülmüştür. *Osmanlı tarihinde cephele ölen akıncıların cenazesi en yakın kendi toprağındaki şehitliğe taşınır ve gömülür. Bu taşıma sırasında cenazenin kokmaması için karnı açılarak iç organları boşaltılır içine tuz tepilir.* Hayvan kesilince de böyle yapılır. Tuz bakteriostatik etkilidir (Mikrop üremesini ve gelişmesini durdurucu etki). Dağda, bayırda buzdolabı ve morg aranmaz.Eskiden zaten yoktu. Gömüleceği yere arkadaşları tarafından bu şekilde taşınır ve gömülürdü, o kadar. Evliya Çelebi katıldığı Macaristan akınlarında bu işlemlerin yapıldığını seyahatnamesinde anlatır. Ömer Faruk Dinçel, Saru Batu ile ilgili bir makalesinde ve 2019 yılında yazdığı “İkizce Savaşı'nda” cenazenin Söğüt'e taşındığını yazdı. Burada ve bir çok kaynakta Saru Batu Beyin isminin “Saru Yatu” olarak kullanıldığını görmekteyiz. Yörükler “yatıklardan ve yatıklıktan” nefret eder ve onları hep küçümserler. Yatıklık, yerleşiklik ve sedanter düzende yaşam demektir. Yörüklük, özgür ruhluluk demektir. Ertuğrul Beyin oğluna “Yatu adını yakıştırdığını”, küçük oğluna “Osman” adını verdiğini hiç düşünmüyorum. Olsa olsa Osmanlıca yazılı kaynaklardan “Y ve B” harfleri karıştırılmış olduğunu veya birçok yazarın belirttiği gibi “Atman” gibi bir isim verildiğine inanıyorum. Karakeçili, ırk ve kültür olarak; Arap değil Türk'tür.Göçebe Türk kültürüne göre yaşar ve ölür. “Hasan Efe, Ahmet Urfalı, Ahmet Öztürk ve ben; Sarı Batu Beyin Söğüt'e değil tam aksine Domaniç'e gömüldüğünü savunduk. Bu konuyu 09. 11.2019 tarihinde Tekfur Çatı'nda İkizce Savaşı ile (Domaniç Beli Savaşı) ilgili yazdığım makalede ve İstikbal Gazetesinde yayınlanan sohbetle Sarı Batu Bey'in cenazesinin Akmeşhed'te gömüldüğünü yazdım ve anlattım. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu; sunulan argümanı kabul ederek, “20.02.2020 tarih 5664 No.lu kararıyla Domaniç, Karaköy'deki Sarı Batu Savcı Beyin mezarını Akmeşhed şehitliğini, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescilledi.” (Bundan başka 2005 yılında Ömer Faruk Dinçel Köse Mihal Türbesinin yerinin Derbent'te olmadığını, bilgi notu ile ilgili kuruluşlara yazdığı ve makalelerinde ve sosyal medyada belirttiği halde; *Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı yetkili kurul burayı, sunulan argümanları kabul ederek Tavşanlı-Derbent'teki türbenin “Köse Mihal'e ait türbe olduğundan korunması gereken kültür varlığı olarak tescilledi.”*)

Tarihi konular ve bu konularla ilgili araştırma yapanların halk söylencelerine (menkıbelere) gönül gözlerini ve kulaklarını iyi açmalarını, insan doğasına, yaşanan dönemdeki kültürel değerlere önem verip göz ve kulaklarını kapamamalarını öneririm. Konu ile ilgili otoritelerin deyimiyle “Yaşananlar iz bırakır. Halk söylencelerinin (menkıbelerin) içinde de hakikatler vardır.” Amacımız; yaşanan izleri arayarak , gizemleri ortadan kaldırıp tarihimizi bir bütün olarak anlamaktır.

ESKİ HARMANKAYA

Hammer'e göre Harmankaya

Bir kısım tarihçiler ve Hammer Köse Mihal'in (Mihail Kosses) Harmankaya Tekfurluğunu; Osmanlı Beyliği ile Karesi Beyliğinin topraklarının birbirine yanaştığı yerde sıkışmış ve güneyden Germiyan Beyliği toprakları ile çevrili, istikbali komşu beyliklerin insafına kalmış Bizans topraklarındaki Adranos tekfurluğuna bağlı bir küçük yerleşim alanının tekfurluğu olarak kabul ederler. Ben de öyle kabul ediyorum. Osmanlı dönemindeki Harmancık nahiyesinin kapsadığı gibi Harmankaya Tekfurluğu, Hammer'e göre; Adranos'un (Orhaneli'nin) doğusunda, Keşiş Dağının (Uludağ'ın) eteğinde müstahkem mevki, olarak tarif edilir. O dönemdeki Harmankaya'nın Germiyan Beyliği ile sınırını; Uzundere ve Sülükderesi belirler. Domaniç'te bulunan Kayı Aşireti ile sınırını ise ; Sülükderesi ve Adranos Çayı (Kocasu)dır. Yerli dilde Chirmenkia //KharmanKay(t)a // adı verilen bu yer; komşu Türkler tarafından Harmankaya olarak telaffuz edilmiştir. Bin yıllık süreçte “Ch” ve “Kh” harfleri H harfine, “T” harfi ise Y harfine dönüşmüştür. Örneğin, “Christian” ve “Khristiyan” kelimeleri Hristiyan şekline, “Kata” ve “Katmak”ise kaya ve kaymak haline dönüştüğü gibi. Dil canlı bir nesnedir, zaman içinde değişir. Bu konu 2005 yılı ve öncesinde iki kere tarafımdan yazılmıştır. “Düşte Uludağın Ardına Tarihi Yolculuk ve Osmanlının Kuruluş Dönemine Yolculuk (Kösemihal ve Harmankaya)” www.recepaydogdu.com isimli web sitemde mevcuttur. Etimolojik olarak “Kharman Kata”, Dağın eteğinde yaşayan halk veya coğrafi olarak “Dağlı” anlamına gelir. “Keşiş Dağının (Uludağ'ın) eteğinde, Adranos'un (Orhaneli) doğusunda, Rhindakus Çayının (Adranos-Kocasu) kenarında müstahkem mevki” olarak tarif edilen bu yer Köse Mihal'in tekfurluk yaptığı Harmankaya'dır. Osmanlı döneminde buraya çok yakın coğrafyaya Dağ Nahiyesi (Cebel) denildiği gibi, bugün kapsadığı alan genişlemiş olsa da “Dağ yöresi”, burada yaşayanlara insanlara “Dağlı” denilmektedir. Bin yıldır bu yörenin insanlarına aynı şey denilmiş. Değişen bir şey yok. Çünkü bu yöre, adını bulunduğu coğrafyadan almıştır. Kastedilen şey Harmancık'ın merkezi olan Çardı köyü değil, nahiye'nin kapsadığı alan olduğuna şüphe yoktur. Nahiye'nin merkezi olan Çardı köyünün bu tarifle ilgisi yoktur.

Hüdavendigâr (Bursa) Vilayeti Valisi Ahmet Vefik Paşa

Ahmet Vefik Paşa, sadrazamlık dahil birçok devlet görevinde bulunmuştur 1879-1882 yıllarında Hüdavendigâr vilayetinde valilik yapan Ahmet Vefik Paşa, devlet adamlığından başka 16 dil bilen bir kişidir. İlk Türkçe sözlüklerden biri olan Lehçe-i Osmani'yi yazmıştır. Bursa Valiliğinden sonra genişletilmiş ikinci baskısını yapmıştır. Bu sözlükte “Harmankaya; Harmancık'ta kadim bir

hisar harabesi” ve “Mihalgazi;Mihaloğullarının malikhanesi Ankara'da” diye bildirmiştir.

Harmancık nahiyesinin Harmankaya olduğunu yazan diğer yazarlar bir yana, *Hüdavendigâr (Bursa) vilayetinde valilik yapan Ahmet Vefik Paşa, deprem nedeniyle vilayete bağlı yerleşim yerlerini adım adım teftiş edişi filmlere konu olmuş bir kişidir.* Hüdavendigâr vilayetini karış karış bilen, konar göçerleri yerleşik hayata iskan eden, valiliği sırasında iki kere vilayet salnamesi yayınlanan , valiliği öncesinde Göl kazasında teftiş görevi yapan ; edebiyatçı, dilbilimci “Lehçe-i Osmanî” yazarı *Ahmet Vefik Paşanın, vilayetine bağlı bir nahiyenin bulunduğu yeri bilmediğini, vilayete bağlı bir başka kazanın nahiyesi ile karıştırdığını iddia eden yazarlar vardır.* Bu abestir. İnsanların önemli şahıslar hakkında düşünmeden söz sarf etmemesi gerektiği kanaatindeyim. Harmancık Nahiye merkezi küçük önemsiz Çardı Köyü olmakla birlikte, bu nahiyeye bağlı kırktan fazla köy vardır. Ömer Faruk Dinçel'in yazmış olduğu “Harmancık Tarihinde”, bu nahiye sınırları içindeki eski Harmankaya olduğuna inandığım bir çok köyü yazmıştır. Burada geçmişten beri Davutlar, Harmandemirci, Denizler, Yunuslar, Durak, Issızören, Hereke, Kızılçukur, Eşen, Köseler, Elmağacı, Işık(Derbent), Artıranlar, Nusratlar,, Köseler, Kürt, Kanılca, Harmancıkakalan, Oydas, Karaardıç köyleri bulunur. İdari taksimatlarla bazen sınırlar değişir. İçinden Rhindakus (Adranos-Kocasu) Çayının geçtiği “Kozağacı Köyleri” denilen 12 pare köyün karşısında Gelemiş Köyünün tepesinde tüm heybetiyle ak sakallı Keşiş Dağı (Uludağ) görünür. Örneğin; Issızören gibi Harmankaya'ya merkezlik edebilecek yerleşim yerleri bu müstahkem mevkiye (Eski Harmankaya'da) bulunmaktadır. Bugün Harmandemirci ve Harmancıkakalan isimli köyler, Harmancık Nahiyesine bağlılıkları nedeniyle bu isimleri almıştır. Şemseddin Sami, İsmail Hami Danişmend ve Kâtip Çelebi de yazdığı eserlerde “Harmancık Nahiyesinin Harmankaya olduğu” bildirilmektedirler. Diğer yazarlar bir yana; *Hüdavendigâr (Bursa) Vilayetinin valisi Ahmet Vefik Paşanın kendine bağlı olan nahiyeyi tanımadığı, “buraya Harmankaya denilmesinin vahim bir hata olduğu” nun iddia edilmesi, kanaatime göre akıl dışıdır(irrasyoneldir).*

Harmankaya'nın bir başka yer olduğu bilinen ikinci yer; Hüdavendigâr Vilayetinin Göl Kazasına bağlı nahiye merkezi Harmanköy, Akköy Gümele köyü (Mihalgazi) olan Harmankaya nahiyesidir. Bu nahiye ve bahis konusu yere; *istikbalini Osman Bey'in peşine takılmakta bulan Osman Bey tarafından Köse Mihal'e temlik edilen, adına eski Harmankaya'da olduğu gibi yine Harmankaya adı verilmiştir.* Ben burayı 2005 yılındaki bildirim ve sunumumda “Yeni Harmankaya” olarak isimlendirmiştim. İnsanoğlu bir yerden yeni bir yere göç ettiğinde yer adı olarak sıklıkla eski memleketlerinin adını verirler. Avrupa'dan Amerika'ya göçeden göçmenler, Amerika'da kurdukları onlarca şehre eski memleketlerinde yaşadıkları yerlerin ismini vermişlerdir. Bu yerlerin birbiri ile tüm dünyada olduğu gibi ortak bir geçmişi vardır.

Osman Bey ve Köse Mihal'in Sakarya Ötesine Talan Akını

Aşıkpaşazade tarihinde Osman Bey ile Kösemihal'in Sakarya ötesine yaptığı talan akınının güzergahı anlatılırken “Göflanoz'dan, Harmankaya'dan geçip Karacahisar'a ulaşılar. Esir almadılar, çok ganimet topladılar” hususunu referans alarak buranın eskiden beri “Harmankaya Tekfurluğu denilen yer olduğunu ve Köse Mihal'in buranın eski hâkimi olduğunu” kabul ederler. Bunun iddia edilmesi anakronik yaklaşımdır. Yazılan bu seferin gidiş yolunu yorumlarsak; Gerçekte Osman Bey ve Köse Mihal bu sefere karar verdikleri zaman büyük bir ihtimalle Sakarya nehrinin kolay geçit verdiği yaz aylarında, (muhtemelen yaylaktan yani Domaniç'ten) yola çıkarlar. (Osman Bey 1300 yılına kadar yaylağa çıkmış daha sonra çıkmamıştır). Beştaş Şeyhinden, Sakarya Nehrinin geçit verdiği yerleri öğrendiklerine göre; en kestirme yol olan (eski Ertuğrul Bey dönemi göç yolundan), Bozüyük Kovalıca ve Karağaç köylerinin yakınındaki Kumral Abdal'in zaviyesine, oradan Şeyh Edibali'nin zaviyesinin olduğu İtburnu'ndan, Beştaş zaviyesine ulaşmış olmalılardır. Osman Bey'in bu yolları çok iyi bildiğine kuşku yoktur. Beştaş Şeyhinin yardım ve yol göstermesiyle Sakarya Nehrini uygun yerinden geçerler. Karşıda kendilerini Mudurnu taraflarından çağırılan Samsa Çavuş karşılar. Osman Bey ve Köse Mihal burayı bilen kişi olsaydı Beştaş Şeyhinden ve Samsa Çavuştan rehberlik istemezdi. Aşıkpaşade Tarihinde yazılanlara göre; Köse Mihal nasıl kılavuzluk etmiş olabilir? Bunu anlamak mümkün değil! Yorumlamaya devam edersek; Nehri geçtikten sonra Samsa Çavuşun rehberliğinde Göynük, Taraklı, Göflanoz üzerinden geçer ve dönüşte Göflanoz'a bağlı yer olan Prminios'u Köse Mihal gözüne kestirir. (İleriki yıllarda gönlünden geçen gerçekleşir, Prminios yeni Harmankaya olur). Bu akından çok ganimet elde ederler. Bu seferin sonunda geldikleri yer (İnalcık'a ve Kaplanoğlu'na göre; Ermeni Beli ile Tahtaköprü arasında bulunan) Karacahisar'dır. Bana göre de Karacahisar burasıdır. Burası bugün İnegöl'e 23 km mesafedeki, Eskikaracakaya Köyüdür.

İki Karacahisar

Yukarıda bahsetmiş olduğum Karacahisar; Ertuğrul Bey zamanında fethedilip, Selçuklu'ya bağlanan, Eskişehir yakınındaki Karacahisar (Dorleo) olamaz. Bu sırada daha beylik ilan edilmemiştir. Osman Bey'in Eskişehir taraflarından yolunu uzatması anlamsızdır. Teşbihte hata olmaz. “Akılsız köpeği yol kocatır” denir. Osman Bey ve Köse Mihal gibi çok zeki insanların böyle hata yapmayacağı açıktır. “Bahçe mimarisinde, insan oğlu en kısa yol olan hipotenüsü kullanır” mantığı ile seferin güzergahı planlanmış olmalıdır). Bahis konusu Karacahisar (Melengia-Eskikaracakaya) ileriki yıllarda, Osman Bey Sakarya boylarında seferde iken, Germiyan Beyliği'ne bağlı Çavdar Tatarları tarafından basılmıştır. Bu baskın sonrası Köse Mihal'le Orhan Bey bunların peşine düşerek Oynaşiarı'nda (Orinas-Domaniç-Saruhanlar'da) Çavdar Tatarının oğlunu yakalaması

ve Osman Bey'e teslimi konusu da başka bir anakroni örneğidir. (Bu seferde geçen yerler; "Anna Komnena'nın Günlüğü'nde" yazılmıştır. Bilge Umar Eskişehir yakınlarındaki Karacahisar, Afyon civarındaki Orinas, Alethina, Akrakos(Eğrigöz) yolundan bahseder) *Bazı yazarlar Eskişehir yakınlarındaki Karacahisar (Dorleo) ile, Osman Beyin fethettiği Karacahisar'ı(Melengia-Eskikaracakaya) birbirine karıştırırlar.* Örneğin; Aşıkpaşazade, Cezmi Karasu ve arkadaşları ile Ömer Faruk Dinçel. Ben tarihçi değilim ama bir araştırmacı olarak konuların her türlü analizini meşrebim ve sahip olduğum farklı bilimsel disiplinlerden istifade ederek bu tip yanlışlıkları önlemeye ve doğrusunu yazmaya çalışıyorum. Eskişehir'de atını nallatan Orhan Bey ve Köse Mihal bunu öğrenip, Domaniç yaylalarından geçerek Saruhanlar'da Çavdar Tatarının oğlunun önünü kesemez. Mesafe yetişilemeyecek kadar uzak ve terstir. Anakroniktir. Halbuki İnegöl yakınındaki Eskikaracakaya'daki Karacahisar'dan (Melengia) yola çıkan Orhan Bey ve Köse Mihal avuçlarının içi gibi bildikleri Domaniç Beli ve yayla yollarından önlerini keser ve onları Oynaşhisarı 'nda (Orinas-Domaniç, Saruhanlar) pusuya düşürür. Örneğin, kulağını tutmak isteyen kişi; karşı kulağın tarafındaki elini dolandırarak, beri tarafındaki kulağı -zorunluluk yoksa- tutmaz. Hareket ekonomisi nedeniyle, aynı taraftaki elini kaldırılır ve kulağını kısa yoldan tutar. Karacahisar'lar konusu, Osmanlı'nın kuruluş döneminin anakronik konularından bir diğeridir. Bahis konusu bu Karacahisar(Melengia), Söğüt ile Domaniç arasındaki yerdedir. Burası fethedilince yaylak ve kışlak arası emniyete alınmış sonra beylik merkezi buraya taşınmıştır. Osman bey burayı fethedince adına hutbe okutmak istemiş ama imamı Dursun Fakih bunun İlhanlı nazarında tehlikeli olacağı düşüncesiyle Osman beyi vazgeçirmiştir. Osman Bey doğal olarak bu zorluğu aşmak için çare arar. Çareyi Köse Mihal ile birlikte bulurlar. Sakarya ötesine sefer kanaatimce bu nedenle yapılmış olmalıdır.

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun İlanı

Osman Bey Sakarya ötesine yaptığı bu seferde elde ettiği ganimeti ve bir oğlunu rehin olarak İlhanlı Hanına göndererek, İlhanlı'ya tabi bir bey olur. İlhanlı'nın onayıyla 1299'da Osmanlı devleti ilan edilir. Bu olayların yaşandığı tarihten 150 yıl sonra, Aşıkpaşazade tarafından bu tören yazılmıştır. Egemenlik alameti hilat, tuğ, kös gönderilmesi ve adına hutbe okunması ritüeli İlhanlı hanının ikna edilmesinden sonra olmuştur. Bu nedenle İnegöl yakınlarındaki Karacahisar'ın fethi ile devletin kuruluşu arasında 8-10 yıl zaman farkı vardır. O dönemde İlhanlı hanlığının onay vermediği en küçük hareket (Adına hutbe okutmak ve para bastırmak) bunu yapan beyin boğdurulması ile sonuçlanmıştır. 3. Gıyaseddin Keyhusrev'in babası, kendisi, birçok Selçuklu sultanı, Karaman ve Hamidoğlu beyi bu şekilde İlhanlı tarafından boğdurulmuştur. Bu konunun sayısız örneği vardır. Yıldırım Bayezid Döneminde, 1399'da Malatya'nın fethi sonrası rehin verilen Osman Bey'in oğlunun soyundan olan

beyler, Yıldırım'a kendilerini takdim etmişlerdir. (Bu konu Ertuğrul Bey zamanında, Osman Bey'in oğlunun Selçuklu Sultanı rehin verilmesi şeklinde Sütçü İmam Üniversitesinden bir akademisyen tarafından "Faruk Söylemez" bilimsel makale olarak sunulmuştur. Ben bu konuyu daha önce 09. 11 2019 tarihinde yazılı ve görsel basına bildiri olarak sundum. Akademisyenlerinin dikkate sunarım).

Faruk Söylemez'in makalesinin anakronik hatalarının bulunduğunu, isimler ve zamanlama hatalarının olduğunu ancak Osman Bey'in bir oğlunu egemen güç olan İlhanlı Hanına rehin verdiğini, Sakarya ötesinden elde ettiği ganimet ve kıymetli şey ve para karşılığı İlhanlı Hanının rızası ile ona tabi bir bey olarak elde ettiğine inanıyorum.

O yıllara gidersek; Ertuğrul Bey 1198-1281 arasında yaşamış bir beydir. Osman Bey 1258 yılında 22 yaşında ilk evliliğini yapmış ve babası ölünce 23 yaşında bey olmuş ve bu yıl ilk çocuğu Orhan doğmuştur. 1243 yılında Köseadağ Savaşı ile Selçuklu İlhanlı'nın tabiyetindedir. İlhanlı, Memluklu'lara yenilgisine neden olan Selçuklu'yu cezalandırdı. İlhanlı hanı 1279 yılında 3. Gıyaseddin Keyhusrev ile Gıyaseddin Mesud arasında tahtı paylaştırdı. 1284 yılında yeni göreve gelen İlhanlı hanı Argun Han, 3. Gıyaseddin Keyhusrev'i boğdurttu. (Keyhusrev eş sultanlık çekişmesi nedeniyle 1279- 1284 arasında doğru dürüst görev yapamadı). Bu sürede 1281 yılında Osman Bey, yeni bey oldu.

3.Gıyaseddin Keyhusrev boğdurulduğunda 25 yaşında, Osman Bey ise 26 yaşındaydı. Bu dönemde görüldüğü gibi mutlak güç ve iktidar sahibi, İlhanlı hanı Argun Handır. 1291 yılında Argun Han öldü. 1299 yılına gelirken İlhanlı hanı Gazan Handır. Görüldüğü gibi bu makalede adı geçen Selçuklu sultanları değil, İlhanlı hanları iktidar ve güç sahibidir. Sonuç olarak; Osman Bey kıymetli hediye ve para ile birlikte oğlunu rehin vererek onay aldıktan sonra İlhanlı'ya tabi bir bey olarak Osmanlı devletini 1299 yılında kurmuştur. Bu törenler ve hutbe okunması Eskişehir yakınlarındaki Karacahisar'da(Dorleo) olabilir. İnalçık'ın da aynı kanaati taşıdığını düşünüyorum. Çünkü İlhanlı'nın Anadolu valisi, Eskişehir'dedir. İlhanlı'ya tabiyet bu yolla gösterilebilir. Zaten orası İlhanlı'nın hükmettiği yerdir. İlhanlı'nın ve Selçuklu'nun yıkıldığı Orhan Bey zamanına kadar İlhanlı'ya vergi ödenmiştir. Bundan sonra bağımsızlık kazanılmıştır. Kahta'da dirlik verilmiş olan Osman Bey'in oğlunun çocukları olan bu beyler, Malatya'nın fethi sırasında 1399'da Yıldırım Beyezit'e kendilerini takdim etmişlerdir.

YENİ HARMANKAYA

Yeni Harmankaya

Sakarya ötesine yapılan bu talan akınından sonra Köse Mihal kız kardeşi veya kızı Zoe'yi Gölflanoz beyi ile evlendirerek -bir şekilde- Göl flanoz beyinden gözüne kestirdiği yeri alır. Osman Bey bu düğün sırasında çevre tekfurlara bol saçılar sunarak gövde gösterisi yapar. Tekfurların gözünü korkutur. Bilecik Tekfuru Osman Bey'i azarlar. Bu olaylar Osmanlı Devleti'nin resmi kuruluşunun ilanı olan 1299 yılından yıllar öncedir. Bu yıllarda Osman Bey buna çok içerler. Yıllarca sesi soluğu çıkmaz. Neticede peş peşe hamlelerle Yarhisar, Bilecik ve İnegöl'ü topraklarına katar. Sakarya ötesindeki bu yerin "Prminios" Osman Bey tarafından yıllar sonra Köse Mihal'e vilayet olarak verildiği görülecektir. Daha sonra bu yere, eski memleketinin adı verilerek "Harmankaya" denilir. Burası Söğüt'e, Eski Harmankaya gibi, aynı mesafededir (Kuş uçuğu 20 -25 km.). Söğüt'ten Harmanköy, Harmanköy'den Söğüt çıplak gözle seçilir. (Harmanköyden güney-batıya bakıldığında Söğüt Seramik Fabrikasının baca dumanı görünür). Mahmut Ragıp Gazimihal 1949 yılında Söğüt'te konuştuğu Harmanköy'lü bir yaşlı, "Ertuğrul Beyin türbesinden bakılınca Harmanköy'deki Harman Kaya tepesinin üstü görülür" dediğini bildirmiştir. *Yeni Harmankaya, Eski Harmankaya'ya çok benzeyen yeryüzü şekillerine, iklim ve bitki örtüsüne sahip müstahkem mevki dir.* İçinden geçen çaya ad olarak eski Harmankaya'dakine benzer şekilde "Kocaçay" adı verilmiştir. Eski bir Bizans yerleşim yeri olan bu yerin adı o dönemde Prminios'tur. Kocaçay'ın Harmankaya'ya ulaştığı dağdaki yarık(kanyon) dahi Eski Harmankaya'da Şamba bayırından görünen yarık(kanyon) gibi görkemlidir. Özenle seçilmiş bir yerdir. (Bu iki Harmankaya'nın yerinde görülmesini öneririm). Benzer şekilde Osmanlı-Rus Savaşı sonrası Balkanlardan ve Kafkasyadan anayurda iskân edilen muhacirler yeni yerleştikleri mahallelere, köylere eski memleketlerindeki şehirlerin veya yerleşim yerlerinin adını vermesi, aynı coğrafi ve iklimik (iklim) özellikteki yerleri seçmesi insani bir duygudur. İnegöl-Tahtaköprü köyü, eski Bulgaristan'daki köylerinin olduğu coğrafyaya tıpkısıyla benzermiş.

Gazi Mihal Bey'in Oğlu Mihaloğlu Mehmet Bey'in Harmankaya'dan Geçışı

Aradan yaklaşık 130-135 yıl geçtikten sonra, Mihaloğlu Mehmet Bey Tokat cezaevinden salıverildikten sonra Aşıkpaşazade ile, Bursa-Ulubat'a giderken, yol uğratarak Yeni Harmankaya'dan geçmişlerdir. Aşıkpaşazade buranın geçmiş hikayesini Gazi Mihal Bey'in oğlu Mihaloğlu Mehmet Bey'den bu sırada öğrenir. Aşıkpaşazade burayı doğal olarak Mehmet Bey'den öğrendiği şekliyle "Harmankaya" diye yazarak anlatır. Eski Harmankaya ve Prminios adı unutulur

gider. Bu dönemin harabeleri, Harmankaya'nın yeryüzü şekilleri birçok yazarla Mahmut Ragıp Gazimihal ve Mustafa Harmankaya tarafından yazılmıştır. Olay bundan ibarettir. Osman Bey kendine hizmet eden tüm beylerine yer temlik ettiği halde Köse Mihal'e; "Sana bir şey vermiyorum" demesi hayatın doğal akışına uymaz. Osman Bey sadece fethe gittiği yerin hâkimi kendine direnmeden teslim olursa o kişiye, bu yeri sadece eskiden olduğu gibi kullanmasına müsaade ederdi. Kendine en yakın arkadaşı, daha sonra tabisi, oğlu Orhan Bey'i emanet ettiği bir komutanına hasis davranması, eskiden zaten kendisinin olan yerden başka yer vermemesi düşünülemez. Bu konu tarafımdan 2005 yılında yazılmış ve Uludağ Üniversitesi'nde sunduğum bildiri "Osmanlı'nın Kuruluş Dönemine Yolculuk (Köse Mihâl ve Harmankaya)" anlatılmıştır. *Burada kendine vileyet olarak verilen bu yer bir başka nedenle veya savaş hilesi olarak elinden alınmış olduğunu zannediyorum. Bursa'nın 1326 yılında fethinden sonra Harmankaya'da emekli hayatına çekilen Köse Mihâl, İznik'in Orhan Bey tarafından kuşatması sırasında Bizans'ın savaş entrikası yoluyla Germiyanlı'yı Osmanlı'nın başına musallat etmiş olmalıdır. Köse Mihâl bu görevlendirme nedeniyle Harmankaya'dan Osmanlı- Germiyanlı sınırına bir kılıf uydurularak gönderilmiş olmalıdır.* Bu görevlendirme Köse Mihâl'in yeteneklerine uygun bir görevdir. Böyle olduğu için Tavşanlı-Derbent ve Merkezzeniköy'de halkın inandığı gibi "Köse Dede, Köse Kalfa, Köse Mihâl türbesinin kapı tutmadığına inanılır" Köse Mihâl Bizans kapısından ayrılıp, Osmanlı kapısında kapılanmıştır. En son bu Osmanlı kapısından ayrılmış olabilir. Bu nedenle tüm mülkü elinden alınmış olabilir. Köse Mihâl Harmankaya'daki mekânında çırak olarak sürdürürken Germiyan sınırına bir zaviyeye gittiğine göre; eski yaşam biçiminin izinin(kanıtının) Harmankaya'daki mülklerden başka, Göl kazası içinde Orhan Bey döneminden kalan vakıflarda bulunması gerekir. Oğlu Aziz Paşa, 1. Murat döneminde Kırklareli'nin fethinde bulunmuştur. Kırklareli'nde adına cami yaptırmıştır. Yıldırım döneminde Niğbolu'ya akınlar yapmıştır. Göl Kazası ve Harmankaya ile ilişkisi olmamıştır. Köse Mihâl'in torunu Gazi Mihâl Bey ise; 2. Murat döneminde İstanbul'a yapılan akınlarda akıncı beyliği yapmış, Edirne'de eserler bıraktığı gibi Göl Kazasındaki cami ve Taşhanı yaptırmıştır. Kitabesine göre Gazi Mihâl Bey; hanın yapımına 1415 yılında başlanmış 1418 yılında bitmiştir. Bu sırada oğlu Mehmet Bey Fetret döneminde Musa Çelebi emrinde Rumeli Beylerbeyliği yapıp, kardeş kavgasından galip çıkan Çelebi Mehmet tarafından Tokat cezaevine hapsedilmiştir. Sonra Balkanlardan gelen beylerin 2. Murat yanına geçmesini sağlamış ve tekrar Rumeli Beylerbeyi olmuştur. Mehmet Bey 2. Murat'a İstanbul muharasında yardım ederken bu sırada Bizans'ın oyunuyla patlatılan Düzmece Mustafa (Mustafa Çelebi) isyanında taraftarlarının İznik'e saldırması nedeniyle 2. Muratın emriyle oraya koşmuş ve orada 1423'te şehid edilmiştir. Babası Gazi Mihâl Bey 1435 yılında Edirne'de ölmüştür). İznike daha sonra yetişip isyanı bastıran 2. Murat; Bizans'ın hizmetindeki isyancıların oyuncağı çocuk yaştaki Çelebi Mustafayı boğdurmuştur.

Gazi Mihal Bey ve Oğlu Mehmet Bey'in Gölpazarı ve Harmankaya ile Olan

Bağı

Gazi Mihal Bey ve oğlu Mehmet Bey Fetret devrinde farklı yerlere hizmet etmişlerdir. Mehmet Bey, Musa Çelebi taraftarı olması nedeniyle iktidar olan Çelebi Mehmet tarafından Tokat cezaevine hapsedilmiştir. Yerine geçen oğlu 2. Murat döneminde şartlar değişmiş ve yeni şartlar oluşmuş ve 2. Murat ve Mihaloğlu Mehmet Bey anlaşmıştır. Yeni doğan şartlara göre ve hayatın doğal akışına göre, “hiç bir şey tesadüfi olamaz”. Aralarında sebep-sonuç ilişkisine göre ortak bir nokta olmalıdır. Gazi Mihal Beyle oğlu Mehmet Bey'in devletin yöneticileri ile bağı çok eskidir. Osman Bey, Orhan Bey ve Köse Mihal'in bağı kadimdir. Devletin gizli ilişkilerini soruşturan eski bir başbakanlık müsteşarı; “Köklü devlette hiçbir şey kaybolmaz, bir yerlerde mutlaka kaydı vardır” diyerek soruşturma yapmış ve aradığı şeyleri Susurluk sırasında ortaya koymuştu. Bu nedenle Köse Mihal'in Göl kazası ile ortak bağının araştırılması gerektiği kanaatindeyim. *Köse Mihal'e ait mülk; gerçekte geri alınmadığı halde, geri alınmış gibi işlemi yapılabilir. Osmanlı aşiretten devlet olmuştur ama aşiret devleti değildir. Suç olsa bile, suçun şahsiliğine inanır. Devlet aşiret gibi kan davası tutmaz. Uygun zaman gelince suç nedeniyle de olsa, başka nedenle de olsa müsadere edilen mülk mirasçılara iade edilir. Bunun örneğini Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri I'de Sayfa:316-317'de, No: 556'da Vulçitrın Sancak Beyinin mülki ile ilgili yanlışlığın düzeltilmesi işleminde görebiliriz.*

Tekrar önceki bölüme dönersek; Harmanköy'de emekli hayatına çekilmiş Köse Mihal bir mürşidi ile kendini din ve ilim yolunda çırak etmiş olabilir. Bu her zaman görülebilen insani bir davranıştır. Harmanköy'de “Çırağın sarayı” denilen yer vardır. “Çerağ, çırağ, çırak” Farsça bir kelimedir, değişik anlamlara gelir. 1. anlamı: çıra, ışık, mum, kandil anlamına gelir. 2. anlamı: Kutlu, mutlu. 3. anlamı: Otlak, mera, otlanma. 4. anlamı: Tekaüd, oturma, emekli, 5. anlamı: Talebe, öğrenci demektir. Köse Miha'lin Bektaşî inancına sahip olmasından kuşku duymamak gerekir. İlerki soyunun da Bektaşî inancına sahip olduğu biliniyor. Buradan yola çıkarak Bektaşî inancına sahip bir emeklinin yapacağı şeyler aşağı yukarı şöyledir. Ölümü ve ahiret dünyasını düşünerek kendini Heteredoks İslama verecek. Bir mürşidinin yol göstericiliğinde çırak (talebe) olacak. Böyle bir kişi ancak böyle olur. Devlete sadakatinden şüphe olmayan Köse Mihal'in elinden alınmış görünen mülkü, şekil değiştirmiş olarak muhafaza ediliyor ve ailesi tarafından bu gerçek biliniyor olabilir. Devletlerin her zaman kamuoyuna açıklanmayan sırları olabilir. Fakat devletin başı bir önemli göreve çağırıldığında, bey bu emre itaat etmek zorundadır. İstesede istemesede! Osmanlı'nın sistemi budur. Yaşlı kurt Köse Mihal Bey; aklıyla ve tecrübesi ile, beyinin onay verdiği bir plan yapar ve yola çıkar. Mürşidi ile birlikte planladıkları gibi küstüğü(!) bu kapıdan ayrılır, uzak bir yer olan eski yurdunun olduğu Germiyan sınırına gider ve bir zaviye kurarlar. Çırağın rütbesi artarak “kalfa” olur. Köse Kalfa adı; Tavşanlı, Derbent, Merkezyeniköy'de hala bilinir ve anılır. Olay bundan ibaret olmalıdır,

kanaatimce. Çünkü tüm halk söylenceleri bunu işaret ediyor. Bu savaşta; Uludağ çevresindeki, İnegöl ve Keles yolundaki tüm Işık devişleri (Geyikli Baba, Gözede Dede, Gözcü Mahmut Dede, Şahan Baba gibi alperenler ve Kızıl Kilise'li ve çevredeki tüm Işık dervişleri) bu gayri nizami savaşa nefer olurlar. Köse Mihal; Germiyan'la yapılan bu boğuşmada önce yaralanır, sonra şehit olur ve Derbent'teki zaviyenin olduğu yere gömülür. Halk söylenceleri bunu anlatıyor. Teferruatı bilemiyoruz. Birlikte olduğu müşidi ve onunla olan Işık dervişleri ve eşlik eden diğer hizmet erbabı Karakeçililer kurulan bu zaviyelerin çevresinde yaşamaya devam etmişlerdir. (Tavşanlı-Derbent ve Merkezyeniköy'de halen yaşayan Karakeçili-Softalı koluna mensup bu kişiler, Osman Bey'in bağlı olduğu koldandır. Bursa'nın Kaymakoba ve Mirzaoba ile Muratoba köylerinde bu kola mensup Karakeçililer, önemli geçit yerlerinde hizmet etmişlerdir). Çok sonraları bu zaviyenin adı Köse Halife Tekkesine dönüşür. Yakında Kuyualtı'nda köy kurulur vs. vs.

Osman Bey sağlığında, Köse Mihal'in Hristiyan olmasına rağmen gazadan ülüş almasının Müslüman olmadığı için şeriata aykırı olmasına gazilere verdiği cevapta; “Çağırılım, islama davet edelim, uymazsa vilayeti vuralım” cevabını vermiştir (Böyle mallarının müsaderesi olayları Osmanlı döneminde hep olmuştur). Osmanlı Beyleri ve sultanları tehdit olarak algıladığı, iktidara ortaklık iddiası veya olma ihtimali olan kardeşi, oğlu veya torunu olsun hiç farketmez ya kellesini alır veya boğdururdu. Can almaktan çekinmeyen mutlak irade, kişilerin malını zaten alırdı. Yukarıda boğdurulan Düzmece Mustafa (Çelebi Mustafa) olayı anlatılmıştır. Bu nedenle Köse Mihal'in Derbent'teki türbesinin “kapı tutmadığı inancı” ve Göl Kazası Harmankaya havalisinde Gazi Mihal Bey'e kadar hiç bir kayıtlı mülk ve eser görünmemesi buna bağlıdır. Halbuki Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri I'de yakın çevredeki Göl Kazasında; Orhan Bey zamanından, Murad Hüdavendigâr, Bayezid Hüdavendigâr, Sultan Murat ve Sultan Mehmet Handan beretı ve nişanı olan onlarca kalan vakıf olduğu halde, Köse Mihal'e oğlu Aziz Paşaya ait Harmankaya'da mülk, vakıf veya eseri yoktur Aziz Paşaya ait Kırklareli'de camii vardır. *Bu makalemin amacından bir tanesi de Köse Mihal'in buradan malsız mülksüz Orhan Bey'e küsmüş veya küsmüş gibi ayrılmış olduğunu ispatlamak içindir. Gizli yapılan şeyler açık delil bırakmayabilir ama yaşananlar mutlaka iz bırakır.* Dedektifler bu yüzden iz takip eder. Bu konuya devam edilecektir.

Köse Mihal'in Yeni Harmankaya'dan Ayrılışı

Köse Mihal'in sebebi ne olursa olsun Yeni Harmankaya ile ilişkisi kesilmiştir. *İznik'in fethi sırasında Bursa, Bizans'a hizmet eden Germiyan'lı tehdidi altında kalmıştır. Belgesi yoktur ama bunun birçok emaresi vardır.* Orhan Bey'in damadı ve haznedarı Hançerli Ali Dede; beyliğin

hazinesini Mudanya, Hançerli köyüne kaçırmıştır. Hançerli köyünde bu olay hala anlatılmaktadır. Bugün hala Hançerli Dede mezarında hazine arayan, her yeri delik deşik eden hazineler vardır. Bu yüzden dede mezarının üstüne kalın beton dökülmüştür. Görüldüğü gibi o dönemde beylik merkezi Bursa'nın tehdit altında olduğunun izleri vardır. Bu izler yok sayılamaz.

Her şeyden önce *sonuçta; Bizans'a yıllık 100.000 altın haraç karşılığı hizmet veren Germiyan Beyliğinin Osmanlı Beyliği ile olan husumetinin bıçak gibi kesilerek Osmanlı'nın önünden çekilmesi ve Osmanlı'nın 1331 yılında İznik'i alabilmesi başka türlü izah edilemez.* Bu süreçte Germiyan Beyi 1. Yakup Beyi durduran çok önemli bir olay cereyan etmiş olmalıdır. Bu konuya tekrar dönülecektir.

Yeni Harmankaya'da Köse Mihal'e ait hiçbir eser veya kayıtlı mülk bulunmadığı halde burada sadece Mihaloğullarına ait kayıtlı mülklerin bulunması nedeniyle burada Köse Mihal'e ait kayıtlı mülk var zannedilmektedir. Ömer Faruk Dinçel "Köse Mihal ve Harmankaya-Köse Mihal'in mezarı ve Harmankaya" isimli makalesinde 2. Murat döneminde yapılan kapsamlı tahrirde "...1466 tarihli Sultanönü Yaya defteri incelendiği zaman bu tahririn 1432 yılı civarında yapıldığı ortaya çıkmıştır. Bu defterde Sultanönü Sancağı içinde bazı köy ve çiftliklerin Mihal Beyin mülkiyetinde olduğu belirtilmiştir" demektedir. Halime Doğru'da bu tahririn 1432'de yapıldığını bildirmekte, 1520-1530'da Gazi Ali Bey oğlu Mehmet Beyi'n başkaları ile Harmankaya'daki bazı mülkleri müştereken tasarruf ettiklerini bildirmektedir. **Kayıtlı mülklerin hiç biri Köse Mihal'e ait değildir.** Bu gayet açıktır. Köse Mihal ve Harmankaya konusuna kırkbeş yılını veren (Mihaloğullarından Balta Beyin soyundan ve 14. göbekten gelen) Mahmut Ragıp Gazimihal; sonuca çok yaklaştığı halde bu çok zorlu yolda bir yerde ipin ucunu kaybettiğinden ötürü Köse Mihal ve Harmankaya düğümünün ucunu karıştırmıştır. Mahmut Ragıp Gazimihal 1958 yılındaki konu ile ilgili Vakıflar Dergisindeki (Yıl:1958 Sayı IV Sayfa :125-137) son makalesinde Harmankaya'daki mülkleri son satın alan Helep Beylerbeyi Nişancı Mehmet Paşanın İstanbulda ölüp oraya gömülünce bu düğümü çözemeyeceği kanaatine vararak, son makalesinde konuyu Mihal Gazi ve Köse Bey isimlerini ortaya atarak sonlandırmıştır. Halbuki Köse Mihal'e hiçbir zaman, "Köse Bey" adıyla hitap edilmemiştir. 1958 yılında 58 yaşında olan Mahmut Ragıp Gazimihal, Köse Mihal araştırmalarının peşini bırakıp 63 yaşında ölmüştür. Ancak müzikolog olduğu halde bu konuya ilgi duyan çevrelerde ve Harmanköy'de türbedarlık yapan aile nazarında yaptığı araştırmalar ve ulaştığı bilgilerle büyük bir deprem meydana getirmiştir. Onun bu konuda yazmış olduğu makalelerden sonra bu konunun üstünü eskisi gibi örtmek mümkün görünmemektedir.

Bunca emeğe ve Harmanköy'lü türbedar ailenin ferdi olan ve 2013 yılında ölen Ankara merkez vaizi Tahsin Yaprak beyefendinin emeklerine rağmen Köse Mihal ve torunu Gazi Mihal

Bey(Mihal Gazi) düğümü bana göre çözülememiş, daha da içinden çıkılmaz hale gelmiştir. İki isim, dede ve torun aynı kişi kabul edilerek veya aynı aileden birçok kişiye aynı isim verilmesi bahane gösterilerek işin içinden çıkılmaya çalışılmıştır.

Dünyada ve ülkemizde aileler genellikle dede ve büyük annelerin isimlerini torunlarına verirler. Bu gelenektir. Osmanlı sultanları gibi benim soyumda da aynı gelenek yaşatılır. Benim dedemin ve torunumun ismi aynıdır. Babamın dedesi ile babamın ve benim oğlumun adı aynıdır. Bu zorluk değil kolaylıktır. Ben Köse Mihal ve şeceresini birinci göbekten aşağıya doğru numaralayıp ve her göbek çocuklarını ikinci hanede (iki haneli olarak) sıralayıp numaralandıracağım. (Bu numaralama tekniği Roma döneminden beri türetmede kullanılan ve halen bürokraside kullanılan evrak numaralama sistemidir.)

Mahmut Ragıp Gazimihal'in Köse Mihal ile İlgili Araştırmaları

Mahmut Ragıp Gazimihal'in kaleme aldığı Uludağ-Bursa Halkevi Dergisinin Mayıs-Haziran 1946 tarih ve 77. sayıda Kitabe, Türbe ve Rivayetler başlıklı yazının 2. sayfasında; “..... Harmanköy (Harmankaya) içinde *Gazi Mihal Türbesi* denilen bir makbere var. Türbede *iki kavuklu mezardan birinin Gazi Mihal'e aidiyetini biliyorlar*. Türbenin etrafı duvarla çevrilidir, üzeri açık ve tek kapılıdır....Burada nesillerce türbedarlık etmiş olan Harmankaya'lı bir ailenin torunları (Yaprak ailesi) hala Harmankaya'da yaşamakta imişler. Son olarak Abdülaziz tarafından tevdiden verilen bir türbedarlık vakıf beratı ellerindedir. Okunabildiği kadar sureti şudur. (Baştaki Abdülaziz tuğrasından sonra): Göynük kazasında Harmankaya karyesinde vaki.....*Baba ve Gazi Mihal türbesi* vakfından hasbi türbedarlık ciheti mutasarrıfı Hüseyin ve Abdülkadir Zübeyir Hocanın atik berat bittefrık tevdidi rica olunmaktan.... *Gölpazarı hayratını yaptıran (kitabesini baş tarafta bildirdiğimiz) Mihal beyin işte bu türbede yatan gazi olduğu besbellidir. Ancak bazı tarihçilerin Osman Gazi ile akran yaşta saymak yüzünden 730 yıllarında öldüğünü tahminledikleri efsanevi Kösemihal'in bu Gazi Mihal olmadığı da aynı derecede açıktır. Çünkü han kitabesinde ki 821 tarihi 730 ile uyuşmamaktadır. Edirne'de yatan Gazi Mihal olmadığı açıktır. Çünkü bir insan iki mezarda yatamaz. Esasen Harmankaya türbesindeki kavuklu taşlar yatırların Orhan asrı ricalinden olmadıklarına delildir. Kavuklu taşlar takriben (H:)820'den sonra ki kabirlerde belirmeye başlar. Kuruluş döneminin kabirleri -Edirnedeki Gazi Mihal kabrinde görüldüğü üzere- hep tepeleri sivri oymalı ve Selçuki üslubundaydı). Şu halde Harmankayanın kavuklu makberesinde yatan Mihal Bey kimdir?*

İnhisar-Harmanköyde Mihal Gaziye ait olan *eski kavuklu mezarların; 1960 yıllarına kadar*

var olduğunu, 1965-1970 yılları civarında defineci tabir eden kişiler tarafından kırıldığı, 1990 yıllarında köylüleri Tahsin Yaprak tarafından vakıflaran para alınarak şimdiki türbenin yaptırıldığı 1953 doğumlu Harmanköy'lü bakkal Mehmet Sarıkaya ve ve daha yaşlı emekli Astsubay Ahmet Saydam' dan 03.12.2004 te öğrenildi ve 20.03. 2005'te imza altına alındı. Ayrıca video ile ses ve görüntü kaydı yapıldı. Kavuklu mezarların ve Mihal Gazi'ye ait olduğu söylenen yer, bir aile mezarlığı hüviyetindedir. Burada türbedarlık yapan aileden “Yaprak” soyadlı mezarlar vardır. Ankara Merkez Vaizi Tahsin Yaprak'ın; bu mezarlıkta yatan 16. yüzyıla ait olan kavuklu mezar taşı Bektaşî Babası ve Mihaloğlu ailesinden olan beyin kimliğini bilmesi gerektiği kanaatindeyim. Bilmese ve burada mezarda yatan kişilere önem vermese yüzlerce yıl bu mezarlara türbedarlık etmez.

Söğütlü araştırmacı Emrah Bekçi tarafından veya Köse Mihal ve Harmankaya konusuna sadece Göl Kazasına bağlı Harmankaya perspektifinden bakan Ömer Faruk Dinçel ve İsmail Kartal gibi tarih öğretmenleri tarafından çözülemeyeceğine inanıyorum. Bu konu bir çölde veya Konya ovasında kaybolan bir akarsu gibidir. Ben tarihçi değilim. Sadece araştırmacıyım. Bu yazımın sonunda kullandığım veya bu kanaate varmama neden olan tüm kaynakları başka araştırmacıların bulabilmesi için paylaşacağım. Aralıklarla bu konuya şimdilik ellibeş yılını veren bir kişi olarak, bu konuda birçok mesafe katetmiş olmama rağmen, konuyu açık açık yüzyüze tartışacak kişi veya kişiler bulamıyorum. En son sosyal medyada.” ...Mihal Gazinin türbesinin 7 Mart 1986 gün ve 1955 sayılı kararla korunması gerekli kültür varlığı özelliği taşıdığından tescil edilmiştir. Lütfen kendinize eğlenecek başka bir platform bulunuz” diye sosyal medyada, Söğüt'teki dernek sayfasını yöneten kişi tarafından ikaz edildim. Tüm çabalarım rağmen muhatap bulamadım. Kimse bu konuyu tartışmak istemiyor. Anayasal hak olarak “Kanaat hürriyetine sahip olduğumu, herkesin bilim ve sanatı öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda araştırma yapma hakkına sahip olduğunu”, aynı konuda “*Köse Mihal'in mezarının Tavşanlı, Derbent köyünde olduğunun Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun kararı*” kendilerine bildirdim. Halbuki buradaki bir dernek yönetim kurulu üyesinin bu konularda yazılar yazıp, dernek yönetiminin Köse Mihal için Söğüt'te anıt mezar yapmak için kaymakamlıklarına müracaatlarını derneğin sosyal medyadaki sayfasından öğrendim. Halbuki bilgi paylaşılsa işe yarar. Topluma mal olur.

Tarihe not düşmek kabilinden

Sosyal medyadaki dergi yöneticisinin paylaşmış olduğu Mihal Gazi ile ilgili koruma kurulu kararının, Söğüt Tarih Araştırma Düşünce ve Kültür Derneği yönetim kurulu üyesi Emrah Bekçi'nin hazırlamış olduğu 05.01.2020 tarihli makalesine ulaştım. Bu makalede:

“Mihal Gazi'nin Harmankaya'da bulunan (İnhisar-Harmanköy) merhum Tahsin Yaprak tarafından bizzat yazılı olarak müracaat edilerek; 07.03.1986 gün ve 1915sayılı kararla,korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı özelliği taşıdığı tescil edilmiştir.” denilmiştir.

Aynı konuda yukarıda bahsettiğim gibi “ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun ... 29.04 2005 tarih 381 sayılı Kütahya ili Tavşanlı İlçesi Yeni Köy sınırları içinde olduğuna dair 04.09.2003 gün 2520 sayılı kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilen Köse Mihal Türbesinin Derbent Köyü sınırları içinde yer aldığına ...karar verildi” denilmiştir.

Her iki kararda görüldüğü üzere *İnhisar-Harmanköyde bulunan **Mihal Gazi** türbesi, Tavşanlı-Derbent köyü sınırları içindeki **Köse Mihal** türbesi* korunması gereken kültür varlığı olarak tescil edilmişlerdir.

Bu kararlarda görüldüğü gibi İnhisar- Harmanköydeki mezarın 14. yüzyılda yaşayan Köse Mihal'le ilgisi yoktur. Mihal Gazi'ye ve Halep Beylerbeyi Nişancı Mehmet Paşa'ya ait değildir. Çünkü Mihal Gazi denilen Gazi Mihal Bey Edirne'de, Halep Beylerbeyi Nişancı Mehmet Paşa İstanbul'da gömülmüşlerdir. *Harmanköydeki mezarda yatan kim olabilir?* Bu konuya sonra devam edeceğim.

OSMAN BEYİN FETHETTİĞİ KARACAHİSAR VE ERTUĞRUL BEY ZAMANINDA FETHEDİLEN KARACAHİSAR (İKİ KARACAHİSAR)

Tekrar kuruluş dönemine dönelim ve “İki Karacahisar” konusunu biraz açalım. Osmanlı tarihinin ilk yılları Colin İmber'in tarifine göre bir kara deliktir. Harmankaya konusu ve Karacahisar konusu en büyük iki kara deliktir. *Bana göre; iki Harmankaya ve iki Karacahisar vardır.* İki Harmankaya'yı; “Eski ve Yeni” olarak yukarıda açıkladım. Bu işlerle ilgilenenler takım tutar gibi ya birine ya diğerine inanmakta, bir başka ihtimali yok saymaktadırlar. Hala bu konular aradan geçen yediyüz yıldan fazla zamana rağmen çözülememiştir. İnsanlar bu konuda akıl yürütmekten ve analiz yapmaktan çekinmektedirler. Analiz yapanlar küçümsenmektedir.

Yukarıda “*Harmankaya ve Domaniç Yaylasından Sakarya Ötesine Sefer*” Bölümünde; *Osman Bey ve Köse Mihal'in Sakarya ötesine yapılan talan ve ganimet akını sonrası gidilen Karacahisar'ın ,*

Eskişehir'e 5-6 km mesafedeki Karacahisar(Dorleo-Karacaşehir) değil, Ermeni Beli ile İnegöl-Tahtaköprü arasında bulunan Eskikaracakaya köyü denilen yerdeki Karacahisar(Melengia) olduğunu anlatmıştım. İnalçık ve Kaplanoğlu da burayı yüzey araştırmaları sonucu "Karacahisar" olarak kabul etmişlerdir. Bunun bir çok nedeni var ama en belirgin nedeni şudur. Osman Bey, devletin kuruluşunu ilan ettikten sonra etrafındaki beylere ve akrabalarına beyliği üleştiriyor. Onlara büyük topraklar ve şehirler bağışlıyor. Kardeşi Gündüz Beye Eskişehir'i, oğlu Orhan Bey'e Karacahisar'ı veriyor. Aşıkpaşazade ve Cezmi Karasu ve arkadaşları ile ve onları takip eden Ömer Faruk Dinçel'in iddiasına göre; Karacahisar(Dorleo), Eskişehir'in 5-6 km yakınındaki bir yerdir. Burasının fethi Ertuğrul Bey zamanında olmuştur. Selçuklu devletine ait bir yerdir. Yoğun olarak Türklerin yaşadığı bölgenin içindedir. Fethedilen ve elden çıkmayan bu yerin tekrar fethedilmesi zaten anlamsızdır. Amiyane tabirle, Osman Bey kendine bağlı beylerine vilayetler bağışlarken, ağabeyi Gündüz Bey ve oğlu Orhan Bey'e birbirine çok yakın Eskişehir ile Karacahisar'ı layık görmüş zannediliyor. Tabii ki böyle bir şeyin olması hayatın doğal akışına aykırıdır. Eskişehir'in Gündüz Beye verilmesi doğru olabilir ama 5-6 km yakınındaki yerin Orhan Bey'e verilmiş olması doğru olmamalıdır. (Bazı kaynaklarda Gündüz Beyin İnegöl'ün fethinde şehit olduğu bildirildiği gibi, İznik'in fethinden sonra İznik'te öldüğü ve oraya gömüldüğü bildirilmektedir. Hangisi doğrudur, Allah bilir). Burada kastedilen Karacahisar; yaylağı kışlağı birbirine bağlayan yerin arasında ve İnegöl'e yakın, Eskişehir'e uzak bir yerde olmalıdır. Burası aynı zamanda Söğüt'ten sonra beyliğin yeni merkezi olması gerekir. (Devletin kurulmasını sağlayan gerçek Karacahisar'ın fethini yazarak, Bursa Kütahyalılar Derneği faaliyeti olarak yazılı ve görsel basına 09.11.2019 tarihinde bildiri olarak sundum. Bildirimim adı "Osmanlı'nın Kuruluş Dönemindeki Söğüt'ten Domaniç'e Göç Yolları"dır.)

Karacahisarın fethinden bir müddet sonra Osman Bey beylik merkezini: daha batıdaki, fethedilmesi hedeflenen toprak olarak belirlenen, İznik'e bir yakın olan Yenişehir'e taşınmıştır. İleride de devletin merkezleri hep fethi hedeflenen topraklara yakın yere taşınmıştır. Bu nedenle de Eskişehir yakınındaki yer burada bahis konusu Karacahisar değil, İnegöl yakınlarındaki Karacahisar'dır(İnegöl, Eskikaracakaya köyü). Devletin kuruluşu ile ilgili Eskişehir'de İlhanlı valisinin bulunduğu yere yakın yerde müdara bir tören yapılması mümkün olabilir. "Meşru sebeple yapılmış müdara, muvaffakiyete sebeptir. Günümüz Türkçesiyle; "Kamu vicdanına göre yüze gülme siyaseti, başarı sebebidir" Osman Bey daha önce Bilecik Tekfuru ile olduğu gibi, tabii olduğu güçlerle ilişkisini iyi tutar.

Kısa süre sonra beylik merkezi Yenişehir olmuştur. Yenişehir'den sonra devlet merkezleri Bursa, İznik, tekrar Bursa, Edirne ve en son İstanbul olmuştur. Ne yazık ki bu konularda (Harmankaya ve Karacahisar konusunda) son yıllarda en fazla kafa yoran, üreten kişiler tarihçiler değildir. Kuruluş dönemi ile ilgili en iyi analizleri yapanlardan biri olan Sencer Divitçioğlu ekonomist, Murat Bardakçı

ekonomist ve gazeteci, Erdoğan Aydın gazetecidir. Konuyla ilgilenen yerel tarihçiler ise sunulanlara burun kıvrıp “Belgesiz tarih olmaz” demekle yetinmekte geleneksel kaynaklarda yazılanları tekrar etmektedirler.

Bir ses sanatçısının tahsilinin olmadığı ile alay edilmesine verdiği cevaptaki gibi “Urfa'da Oxford vardı da okumadık mı?” veya “Belge vardı da koymadık mı?” Belge bulunamamasının en büyük nedeni; bu konuların yazıya geçirilmesinin olayların yaşandığı tarihten 150- 200 yıl sonra, himmet elde etmek için olayların geçtiği yerler görülmeden, zaman ve mekân uyumsuzluğunun (anakronizm) olup olmadığına aldırmadan, mevcut iktidara şirin gelecek tarzda yazılmış olmasındandır. Kronik tarzında değil menakıpname tarzında oluşundandır. Kuruluş Döneminin olaylarının yaşandığı zamana en yakın yazılan Orhan Bey'in imamı İshak Fakih'in oğlu Yahşi Fakih tarafından yazılan menakıpname'dir. Orijinalini Aşıkpaşazade Yahşi Fakih'in görmüş ve okumuştur. Bu menakıpnamenin aslı kayıptır. Ne yazık ki yaşananlar, yaşanıp gitmiş, yazılamamıştır. Tarih yapan millet, tarihini zamanında layıkıyla yazamamıştır. Belge olmasa dahi diğer ispat vasıtaları ile, hukukta olduğu gibi, hayatın doğal akışına uyup uymaması, aksiyomatik olgu metodu gibi yan metotlarla yaşandığı iddia edilenlerin analiz edilmesi mümkündür.

Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Mezar Taşları

Yazılı belge olmasa bile Osmanlı mezar taşları tarihin en önemli damgalarıdır. Otoriteler tarafından tarih tespiti konusunda mezar taşları, belgeler kadar önemli kabul edilmektedir. *Hans Peter Laqueur Hüve'l Baki İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezartaşları isimli eserinde; “...Osmanlı mezartaşlarının klasik tarih kaynaklarını tamamladığı, daha başka bir yerde bulunamayacak bilgiler verdiği” birçok alandan yalnızca bir tanesidir.* Mezar taşlarından tek tek kişiler hakkında biyografik ve sanat tarihiyle ilgili bilgilerin yanı sıra -daha önceki bölümlerde de değinildiği gibi-tarihsel topoğrafya, ve demografi, sosyal ve idari tarih, kıyafetler ve aile yapısının geçmişi gibi alanlarda da bilgi edinebiliyoruz.” demiştir. İnhisar, Harmanköy'deki mezar taşları konusu; Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan yedi yüz yıldan fazla zaman geçtiği halde, hala gerçekte yaşananların tartışılması ve sonuçlandırılmaması acıdır. Bu konularla mesleği tarihçilik olmayan Ragıp Mahmut Gazimihal gibi asıl meslekleri tarihçilik ve sanat tarihçiliği olmayanların ilgilenmesi kanaatimce daha da acıdır. Tabiat boşluğu sevmez, her boşluk başkaları tarafından doldurulur.

Ben de tarihçi değilim ama ülkemde geçmişte yaşanan olaylara karşı derin bir ilgim var. Geçmişte yaşananlardan ders çıkarılarak bugünü anlamaya, bu topraklara sınımsız tutunarak, ilerde bizden sonra gelecek nesillerimizin bu topraklarda daha müreffeh ve huzurlu yaşaması için yapılması

gerekenlere karınca kaderince katkı sunmaya çalışıyorum. Bizim çabalarımızı küçültmeye yok saymaya, bizleri dar mesleki kalıplarımıza sıkıştırmaya çalışanlarla her zaman karşılaşıyoruz. Bizler zaten mesleğini uzun yıllar başarı ile icra etmiş kişileriz. Elimizden geldiği kadarıyla meslek dışı konularda da katkı sunuyoruz. Bizi eleştirenlere tekrar cevabım şudur. “Her Türk vatandaşı temel hak ve özgürlüklerden yararlanma hakkına, kanaat hürriyetine sahiptir. Düşünce ve kanaatini söz, yazı, resim ve başka yollarla tek başına veya toplu olarak, sivil toplum örgütleriyle vs. açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Herkes bilim ve sanatı öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda araştırma yapma hakkına sahiptir.”

TAVŞANLI-DERBENT KÖSE MİHAL TÜRBESİNE GÖMÜLEN DİĞER KİŞİ KÖSE HASAN DEDE MİDİR?

Kuruluş Dönemi tarihine ilgim 1963, 1964 yıllarında ortaokul öğrencisi iken, bir konuşma sırasında köyümüzden bir şahsın (Kenarın Mehmet Ali veya Yarım Deli) köyümüzde bulunan Köse Dede'den bahsederken “Köse Mihal” tabirini kullanınca, bilemediğim bu yerin nerede olduğunu kişiye sordum. “Köse Dede!” diye açıklayınca kastedilen yerin neresi olduğunu anladım. İlk defa buraya bildiğimden başka bir isim verildiğini öğrenince şaşırđım. Bu şahsın köyümüze iç güveyi olarak geldiğini sonradan öğrendim. “Mihal” adının bilmediğim dilde yabancı bir kelime olduğunun farkında olarak çok şaşırđım. Çocukluğumda ökü z güttüğümüz bu yerde küçük taşlarla çevrelenmiş iki adet mezar taşsız mezar vardı. Buraya yabancı ismin verildiğini duyunca köyüm (Tavşanlı-Derbent köyü) ile ilgisini ömrüm boyunca merak ettim ve öğrenmeye çalıştım. Bu dedeye komşu Merkezyeniköylülerin “Köse Kalfa” dediğini duyuyordum

2005 yılında ilk defa “Köse Mihal Gazi Tarih Kültür Sanat Spor Şenliği” ni gerçekleştirdikten bir hafta sonrası köyümüze bir Kütahya milletvekili ile mensup olduğ u partinin Tavşanlı ilçe yönetiminin birlikte köye gelecek olduğunu öğrendim. Köy Muhtarı tarafından köye davet edildim. Misafir siyasetçilerle görüşme sonrası kahvehanede birlikte oturduğumuz “Kenar'ın Mehmet Ali ağa” ya kırk yıldan fazla bir süre önce yukarıda anlatmış olduğ um bu olayı sorduğ umda; Köse Dede için “Köse Mihal” demiş olduğunu söyledi. Masada yanında bulunan “Gümüş'ün İsmail ağa” da sohbetin devamında aynı yere “Köse Mihal denildiğini ablasından duyduğunu” bildirdi. Masada bulunan köyün bu yaşlıları ne yazık ki şimdi vefat ettiler. Bu konularda yazan bir Tarih öğretmeni olan Ömer Faruk Dinçel ile bu hatıramı ve bir başka konuyu 2004 yılının son günlerinde paylaştım. Ömer Faruk Dinçel bir yazısında; burayı Mahmut Ragıp Gazimihal'in Uludağ-Bursa Halkevi Dergisinde yazdığı bir yazıyı kaynak göstererek; 1915 yılına ait Harmancık Nahiye Müdürü Esat beyin bir belgede,

Derbent-Yeniköy arasında bulunan bu yere bir Yeniköylünün “Köse Hasan Dede” dediğini bildirmiştir. Bu asla doğru değildir. “Köse Dede Oğulları” sülalesi Tavşanlı, Derbent köyünde yaşadığı halde, bu dedenin adı hiçbir zaman geçmemiştir. Derbent köyünde bu dede, sadece “Köse Dede” adıyla bilinir. Bu sülalede bilinen hiçbir tane “Hasan” adı yoktur. Bu sülalenin erkek nesli muhtemelen genetik bir hastalık nedeniyle yok olmuş, sülale adı şimdi değişmiştir. Üç kişinin bildiği bu konuyu- tıbbi sır niteliğinde kabul ederek- bu sülale ismini açıklamıyorum. İçinde Hasan adı geçen sadece, Derbent köyü ile Demirbilek köyü arasında bulunan, “Hasan Dayı mevki” vardır. Bunun, dede ile hiç bir ilgisi yoktur. Mahmut Ragıp Gazimihal Köse Mihal konusunu ilk olarak çok ciddi bir şekilde araştırırken ve sonuca çok yaklaşmışken 1915 yılında uyanık bir Merkezeniköylü'nün yanlış yönlendirmesi ile araştırma konusundan uzaklaşmak zorunda kalmıştır. 2005 yılında U.Ü Halk Kültürü Sempozyumunda “Osmanlı'nın Kuruluş Dönemine Yolculuk (Köse Mihal ve Harmankaya)” isimli bildirimde bu konuyu sundum.

MAHMUT RAGIP GAZİMİHAL KİMDİR?

Köse Mihal'in şeceresine göre; üç oğlunun olduğu kabul edilmektedir. (Arslan, H.Çetin Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Etkileri 2001 Ankara). Bunlar Aziz Bey, Balta Bey ve Gazi Ali Beydir.

Ömrünün çocuk yaşlarından itibaren kırk beş yılını Köse Mihal, Mihal Gazi ve Harmankaya konusuna adayan Mahmut Ragıp Gazimihal, Adnan Atalay'ın hazırladığı biyografisinden öğrendiğimize göre; Mihaloğulları Akıncı Beylerinden biri olan Balta Bey kolundan, İstanbul'da yaşayan (13. göbek torunlarından) Dr. Yusuf Ragıp Beyin oğludur. 27. Mart 1900 tarihinde doğmuş bir çocuk iken, on dört yaşında kemik veremi olup, iki yıl evde yatalak yaşamak zorunda kalmıştır. Babası çok kültürlü ve varlıklı bir kişidir. Yatalak oğlunu oyalamak amacıyla yakın çevresinin desteğiyle kendi soyunu araştırmaya teşvik eder. Yusuf Ragıp beyin soyu hakkında birçok bilgiye sahip olduğu ve çocuğunu da buna yönlendirdiği şüphesizdir.

Baba Osmanlı'nın son zamanında, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Köse Mihal'in yaşadığı yerlerle ilgili bilgi elde etmek amacıyla, bir kumandan arkadaşını araya sokarak oğlu Mahmut Ragıp'a mektup yazdırarak Harmancık Nahiye Müdürü Esat Beyden bilgi istetmiştir. Esat bey de 1915 yılında Tavşanlı nahiyesine sonradan eklenen, eski Harmancık nahiyesine bağlı Derbent ve Yeniköy'de yaşayan köylülerden bu köylerin arasında bulunan türbede yatan kişi soruşturulmuştur. Yeniköylü

kişiler ismini bilmedikleri mezarda yatan kişinin ısrarla adının sorulmasından bıktıkları için “Köse Hasan Dede” diyerek köylü kurnazlığı ile soruşturmadan kurtulmuşlardır. Harmancık nahiye müdürünün gönderdiği cevabi mektup 17 Haziran 1917 tarihinde, Mahmut Ragıp iyileştikten bir yıl sonra, ellerine ulaşmıştır. On beş yaşında bir çocuğun bu araştırmayı, ailesinin yönlendirmesi ve desteği olmadan, gerçekleştirmesinin mümkün olmadığı açıktır. Ömer Faruk Dinçel, Harmancık nahiye müdüründen gelen bu mektubu, resmi bir araştırma zannederek “Kösemihal ve Harmankaya, Köse Mihal'in Mezarı ve Harmankaya” isimli makalesinde bu türbe de yatanın “Köse Hasan Dede” olduğunu yazmıştır. Mahmut Ragıp bey bu mektupla ilgili bildiklerini Uludağ Bursa Halkevi Dergisi 1946 Sayı:79, Sayfa: 9'da yayımlanmıştır. Bahis konusu türbenin soruşturulduğu doğru ama türbenin adının “Köse Hasan Dede” olduğu asılsızdır ve uydurmadır. Yeniköylülerin sorumluluktan kurtulmak için uydurduğu “yassı tavuk” hikayelerine benzer. Mektubun içeriğinde bildirilen dede ismi Yeniköylü Celal Karaaslan'ın anlatmış olduğu “yassı tavuk hikayesi” ni andırmaktadır. (Yeniköylü birinin, bir konuda başı yandığı için tecrübe kazandığından aleni olan bir şeyi dahi inkâr veya tevil etmesi hikayesi) Böyle bir isimle anılmış olsa yörenin bir ferdi olarak bilmemem mümkün değildir. Yine de bu türbenin Kültür Bakanlığına bağlı koruma kuruluna tescil konusu ile ilgilenen MerkezYeniköylü Celal Karaaslan ile 2019 yılı yaz aylarında konuştuğumda, uydurma olduğunu yukarıda bahsetmiş olduğum “yassı tavuk” hikayesi ile cevaplandırdı. Yörede bu hikâye çok iyi bilinir.

Mahmut Ragıp, iki yıl yatalak kaldıktan sonra liseyi dışarıdan bitirir. 1921 yılında müzik eğitimi için Berlin'e giderek dört yıl orada eğitim alır. 1925 yılında yurda dönüp, bu kere 1926'da Paris'e gider. Babasının hastalığı nedeniyle harçlıksız kalınca 1928 yılında yurda dönmek zorunda kalır. Müzik öğretmenliğine başlar. Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Bölümüne geçer. 1935 yılında çıkan soyadı kanunuyla Mahmut Ragıp Bey “Köse Mihal” soyadını alır. Yıllar sonra tekrar soyunu araştırmaya başlar. 1941 yılında Uludağ-Bursa Halkevi Dergisi Sayı:39-40'ta Bursa (Hüdavendigar) vilayetinde ataları ile ilgili anket çalışması yapar ve dileği karşılık bulur. Aldığı bilgilerden Mihaloğullarının; Göl(pazarı), Göynük, Harmanköy (Mahalgazi) civarında mülklerinin olduğunu öğrenerek 1943 yılından itibaren *Köse Mihal ile akrabalık bağının olduğu bilgisine ulaşamayınca, Köse Mihal soyadından vazgeçerek “Gazimihal” soyadını alır.* Mahmut Ragıp Gazimihal 1945-1946 -1947 yılında “Mihaloğulları” ile ilgili edindiği bilgileri Uludağ- Bursa Halkevi dergisinin birçok sayısında kamuoyu ile paylaşır. (Bu dergileri Bursa-Setbaşı'ndaki Bursa Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesinde ciltli olarak topluca bulmak mümkündür). En son 1958 yılına ait Vakıflar Dergisi Sayı:IV 'te Sayfa 125-137 'de Mahmut Ragıp Gazimihal “İstanbul Muhasaralarında Mihaloğulları ve Fatih Devrine Ait Bir Vakıf Defterine Göre Harmankaya Malikhanesi” isimli makalesi yayımlanmıştır. İnhisar, Harmanköy'de Köse Mihal'e ait olduğu zannedilen mezardaki mezartaşının en erken 1466 yılından (H:820) sonraki kabirlerde görülmeye başladığını *Harmankaya'daki kavuklu mezarların* .

kuruluş döneminde yaşayan Köse Mihal'e ait olamayacağı kanaatine varıyor. (Olabilme ihtimali olan ve 1435 yılında ölen ve Edirne'de gömülü olan ve tepeleri sivri oymalı olan Selçuki üsluplu mezar taşlı olan mezardaki Gazi Mihal Bey'e de ait değildir). Olması mümkün olan kişiler; *mezartaşlarının kavuklu mezartaşı olması nedeniyle 1500'lü yıllardan daha sonraki yıllarda ölen* (16. Yüzyıla ait) *Mihaloğullarından bir bey ve bir beктаşi babaya ait olabileceğidir.* Mahmut Ragıp Gazimihal, *Harmankaya'da bulunan türbenin 1861 tarihli Abdülaziz dönemi vakıf berat belgesindeki Gazi Mihal Beyin soyundan olan ve ismi Mehmet olan beylerden hangisi olduğuna karar veremez.* 1947 yılında Harmankaya'daki Mihaloğullarının Gazi Mihal Bey soyundan birbirine ve mirasçı hanımlardan intikal eden mülkü *en son Halep Beylerbeyi (Nişancı) veya Boyalı Mehmet Paşa'nın satın aldığını* Uludağ-Bursa Halkevi Dergisi Sayı:81 de yazmıştır.

Mahmut Ragıp Gazimihal 1958 yılında Vakıflar Dergisinde aynı konuyu Sayı :IV Sayfa:125-137'de daha genişleterek yazmıştır. *Fakat Nişancı Boyalı Mehmet Paşa'nın tekrar Nişancılık görevi için İstanbul'a dönerek orada ölmüş ve orada 1594 yılında yaptırdığı camideki türbeye gömülmüş olduğunu bildirmiştir.* (Cedit Nişancı Boyalı Mehmet Paşa Camiine). Mihaloğulları ailesinin üçüncü kolu olan, Amasya'daki Gazi Ali ve Yörgüç Paşa gurubunun bir ferdi zannedilen *Halep Beylerbeyi ve üç kere Nişancılık görevi yapan Boyalı Mehmet Paşa;* “*Sicill-i Osmani*” ve *İsmail Hami Danişmend'in “İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisinde” Halep Kadısı Tosyalı Ahmet Çelebi'nin oğlu olduğu yazılıdır.* Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri I 'de Harmankaya'daki üç mülkün gelirlerinin Tosya'de bir muallimhaneye ve yetim çocukların giydirilmesine vakfedildiği görülür. *Harmanköy'deki mezar onun değildir.* Orada satınaldığı onlarca mülk vardır. İstanbul'daki iki erkek çocuğu peşpeşe çiçek hastalığından ölmüştür. Para ile satınaldığı mülkler miri arazi olarak devlet hazinesine kalmıştır.

SÖĞÜT VE HARMANKÖY'DEKİ MEZARLAR

Söğütte bulunan Ertuğrul Gazi türbesinde 1887 'de 2. Abdülhamid döneminin görevli memurları türbe bahçesini kuruluş döneminin önemli şahıslarının tümünün mezarlığı haline getirmiştir. Domaniç Karaköy'de “Akmeşed” de gömülen Osman Bey'in ağabeyi Saru Batu Bey için dahi mezar yapılmıştır. Yaklaşık 18 mezar vardır. Sadece iki mezar gerçek mezar olmalıdır. Ertuğrul Bey ve eşi Halime Hatunun mezarları. Başka başka yerlerde ölen bu kişiler için burada mezar yapılmasının gerekçesini anlamak mümkün değildir.

Ertuğrul Gazi türbesinde 2. Abdülhamid döneminde yaptırılan kitabede yazanlara bakarak

“Tam makam oldu”, “Nam-ı makam oldu , Şan-ı makam oldu” tabirleri nedeniyle Bursa'nın fethinden sonra *Orhan Gazi devrinde Yenişehir seferinde vefat ettiği veya “Eskişehir yakınlarındaki Anbarcık'ta ölüp” Söğüt'e geçici olarak Osman Beyin boşalan mezarına gömüldüğü ima ve iddia edilen “Gazi Mihal”* diye bahsedilerek (Köse Mihal kastedilerek) daha sonra Harmanköy'e gömüldüğünün Söğüt ve civarında bahsedildiği 1946 yılında bahsedilmiştir. Aynı konu Tahsin Yaprak tarafından 1986 ve 1992 yılında yazılmıştır. (I.Milletlerarası Osmanlı Sempozyumu -Türk İslam Tarihinde ve Osmanlı Devletinin Kuruluşunda Mihal Gazi Gerçeği Tahsin Yaprak ,1988 İstanbul ve Söğüt VII.Osmanlı Sempozyumu -Türk-İslam Tarihinde Kösemihal Abdullah Mihalgazi, Tahsin Yaprak Ankara 1993) bildirilmiştir. 2020 yılında Emrah Bekçi tarafından Tahsin Yaprak'ın bildirileri kaynak gösterilerek yazılmıştır. Mihal Gazi ve Söğüt'teki İlk Kabri -Emrah Bekçi 05.01.2020- Söğüt) Bu yazılarda Köse Mihal, Mihal Gazi, bazen Köse Bey tabirleri kullanılmıştır. *Söğüt'teki kitabede yazılanları gerçek zannederek Söğüt'teki Osman Gazi Mezarının boşaltıldıktan sonra aynı mezara geçici olarak gömülüp mezar kardeşi olduğunu yazmışlardır.* Güya Mihal Gazi'nin cenazesi buradan Harmankaya'ya götürüldüğünü bildiriyorlar. İslam inancına, kültürüne ve hayatın doğal akışına uymayan ifadeleri okuyucunun takdirine sunarım.

Önceden bildirildiği gibi, *Köse Mihal ile Göl Kazasında mülkü olan Gazi Mihal Bey (Mihal Gazi) farklı kişilerdir. Yaşadıkları zaman arasında yüz yıldan fazla zaman farkı vardır.* Tahsin Yaprak ve Emrah Bekçi bu karışıklığa ailenin bireylerinin aynı isimleri almalarından kaynaklandığını ileri sürmektedirler.

İleriki bölümlerde açıklanacağı gibi Köse Mihal'in şeceresinde yukarıdan aşağı doğru bir numaralandırma yaparak isim karışıklıklarını önlemeye çalışacağım. Bu bürokraside evrak numaralandırmada kullanılan basit bir tekniktir. Örneğin; Köse Mihal (1), oğulları Aziz Bey (21), Balta Bey(22), Gazi Ali Bey(23) tür. Köse Mihal'in oğlu Aziz Beyin oğlu olan Gazi Mihal Bey (Mihal Gazi) önce Göl Kazasında cami, han ve yaptırmış sonra Edirne'de yaşamış ve ölmüştür. Mihal Gazi (31) numaralıdır. Ayrıca Göl Kazasında banisi belli olmayan hamam vardır.

Harmankaya'da; H.Çetin Arslan'a göre; Köse Mihal'den (1) günümüze hiç bir yapısı ulaşmamıştır.

Harmankaya'da Gazi Mihal Beyden mirasçılara intikal eden; Ak Köyde kadimden (2. Murat Döneminde 1432'de yapılan ayrıntılı tahrirde) Mihaloğullarının atası sayılan Gazi Mihal Beyin (Mihal Gazi) olan mülkünün miras yoluyla intikalini örnek olarak verelim. Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri I 'de Göl Kazasındabir mülk Sayfa: 315 (Mihal Gazi (31) oğlu, Hızır (44) oğlu, Gazi

Ali Bey (53) oğlu, Mehmet Bey (63) bey bu mülk C: 1579 yılı sayımında) Mehmet Paşa'ya (Halep Beylerbeyi-Nişancı) intikal etmiştir. Zaten bu mülkün 1573'te Mehmet Paşa'ya satıldığını başka kaynaktan da biliyoruz. Köse Mihal, dede ve Gazi Mihal Bey (Mihal Gazi) ise torundur. Harmankaya'da Mihaloğullarına ait mülkler, torun Gazi Mihal Beyden itibaren görülmeye başlamıştır.

Köse Mihal, Bursa'nın fethinden sonra İznik'in fethinden önce 1331 yılında ölmüştür. Gazi Mihal Bey veya Mihal Gazi 1435 yılında Edirne'de ölmüş ve oraya gömülmüştür. Oğlu olan Mihaloğlu Mehmet Bey (41) Musa Çelebi'ye Rumeli Beylerbeyliği yapıp Çelebi Mehmet döneminde Tokat'ta hapsedilmiştir. 2. Murat döneminde hapisten salıverilip, Aşıkpaşazade ile Bursa'ya yolculuk yapmıştır. Ulubat suyunun (Kocası Çayı) karşı kıyısında Balkanlardan gelen Düzmece Mustafa Çelebi taraftarları beylere taraf değiştirdikten sonra tekrar Rumeli Beylerbeyi yapılmıştır. İstanbul muhasarasında 2. Murat'la birlikteyken çıkan isyana müdahale için İznik'e gönderilmiş ve 1423 yılında İznik'te isyancılar tarafından öldürölüp, cenazesi tahnit edildikten sonra ailesinin ve mülkünün olduğu Plevne'ye gömülmüştür. Bu kişi Mihaloğullarının Plevne kolunun önemlilerindedir. Mehmet Bey (41) babası Gazi Mihal Beyden (31) on iki yıl önce genç yaşta ölmüştür. Mezarı Harmankaya'da değil Plevne'dedir. Ondan oniki yıl sonra ölen babasının Edirne'deki mezar taşı dahi kuruluş dönemine ait Selçuki tarzı, tepesi sivri oymalı mezar taşıdır.

Halep Beylerbeyi (Nişancı) Mehmet Paşa'nın Mezarı ve Harmanköy'deki

Türbedar Aile

Mihaloğullarının mirasçılarında onlarca mülk alan Halep Beylerbeyi Nişancı Mehmet Paşa Harmanköy'deki mezarlıkta yatan kişilerden biri olabilir mi? Olamaz. Çünkü bu mülkleri alan Mehmet Paşa tekrar İstanbul'a dönüp nişancılık ve vezirlik görevinde bulundu. Görevden ayrıldıktan sonra 1592-1593 yılında İstanbul'da öldü. Mahmut Ragıp Gazimihal 1958 yılında yayınlanan Vakıflar Dergisi Sayı: IV te, Halep Beylerbeyi (Nişancı) Mehmet Paşa'nın İstanbul'da ölüp gömüldüğünü öğrendikten sonra Köse Mihal yerine "Köse Bey" tabirini ilk defa kullanmıştır. Halbuki o tarihe kadar hiçbir kaynaktan Köse Mihal için Köse Bey tabiri kullanılmamıştır. Harmanköy'de yatan 16. yüzyıla ait; biri Mihal Gazi'ye diğeri Bektaşî babaya ait mezarın sırrını çözmekten ümidini kesmiş ve olayın arkasını bırakmıştır. Harmanköy'deki 16. yüzyıla ait iki kavuklu mezar taşı 1960-1965 yılına kadar kalmıştır. Bu sırrı Sultan Abdülaziz döneminden beri türbedarlık yapan ve burayı aile mezarı olarak kullanan Tahsin Yaprak'ın ve onun soyundan bugün yaşayanların bildiğine inanıyorum. Tahsin Yaprak tarafından açıklanmayan bu sırrın üstü onun 2013 yılında ölümüyle iyice örtölmiş görünmektedir. Bilinen tek şey şu ana kadar yukarıda yapılan tespite ve numaralamaya göre

Harmanköy'deki 16. yüzyıla ait olan Kavuklu mezardan biri Bektaşî Babaya ait olduğu halde diğer mezar; Köse Mihal'in(1), Gazi Mihal Beyin(Mihal Gazi)(31) ve Gazi Mihal Beyin oğlu Mehmet Beyin(41) olmamasıdır. Sultan Abdülaziz döneminden beri bu mezarda türbedarlık yapan aile, mezarda yatan Mihaloğlu'nun müşidinin ailesinden olmalıdır. Bu türbedar aile (Yaprak Ailesi) halen burayı aile mezarlığı olarak kullanmaktadır.

Tahsin Yaprak'ın Eylül 1986'daki 1. Milletlerarası Osmanlı Sempozyumundaki makalesinde bildirdiğine göre; türbedarlık beratı ve Harmankaya malikânesinin vakıf beratı (1955-1960 yılları civarında kavuklu mezar taşlarının kırılıp yok olduğu zamandan beri) kayıptır. Genellikle Yaprak ailesine mensup kişilerin gömüldüğü mezarlıktaki mezarların olduğu yerdeki iki erkek mezarı yakınına (aynı mezarlık içine) Tahsin Yaprak tarafından müracaat edilerek Gazi Mihal ve eşi adına Vakıflara veya Bilecik Valiliğinin desteğiyle yeni türbe yaptırılmıştır. Söğüt Tarih Araştırma Düşünce Kültür Sanat Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Yazar -Yönetmen Emrah Bekçi '05.01. 2020 tarihli Mihalgazi ve Söğütteki İlk Kabri isimli makalesinde ; “... Bursa fethinden sonra Orhan Gazi devrinde ve Yenişehir fethinde vefat eden Mihal Gazi için ...”, “(Tahminen M: 1337) de Mihal Gazi vefat edince Osman Gazi'nin yerine defnedilmiş ...” , “ Mihal Gazinin Harmankaya'da bulunan Merhum Tahsin Yaprak tarafından bizzat yazılı olarak müracaat edilerek ; 07.03.1986 gün ve 1955 sayılı kararla korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı özelliği taşıdığından tescil edilmiştir.” diye yazılmıştır. Bunun inandırıcılığı yoktur. Yenişehir daha Osman Bey'in sağlığında 1301-1302 yılında fethedilip, Bursa fethedilinceye kadar 25 yıl beylik merkezi olmuştur. Köse Mihal'in öldüğü iddia edilen yer, bu yazarların iddia ettiği Yenişehir veya Eskişehir'deki Ambarcık olamaz. Eskişehir, İnönü, Bozüyük Ertuğrul Bey döneminden beri Türk bölgesidir. “Ambarcık” denilen yerin Eskişehir değil, Hüdavendigâr'a (Bursa) bağlı “Harmancık” Nahiye hudutları dahilinde bir yer olduğu şüphesizdir.

Ortak ilgi alanımızı paylaştığım çevrelerden “Ne Alaka! Sen Dişhekimliği ile uğraş, Tarihi tahrif ediyorsun!” ithamı ve müstehzi ifadelerle ile karşı karşıya kalıyorum. Harmanköy'de bile olmadığı halde, şimdi Söğüt'te kurulu bir dernek Köse Mihal mezarı yapmak için çalışıyor. Tüm açıklığı ile, bu konudaki öğrendiğim her bilgi ve iddia ile kendi iddiamı ortaya koyuyorum. Yukarıda “Söğüt ve Harmanköy'deki Mezarlar” bölümünde belirttiğim gibi Söğüt'te Ertuğrul Gazi ve eşine ait türbenin dışında 2. Abdülhamit döneminde o zamanki siyasi durumun etkisiyle 15-16 makam mezar yapılmıştır. Bir tanesi Osman Bey'in geçici olarak defnedildiği mezardır. Şimdi Köse Mihal'in ölüm yeri ile hiç ilgisi olmayan bu yere Abdülhamit döneminde yazılan bir dörtlükteki “Nam-ı makam” veya “Şan-ı makam” tabiri gerçeğe aykırı olarak yorumlanarak; Köse Mihal'in buraya geçici defnedilip sonra buradan alınarak Harmankaya'ya (Harmanköy'e) defnedildiği iddia edilmektedir.

Söğüt'teki makam mazarlardan bir diğeri Osman Bey'in ağabeyi Saru Batu'ya ait olmalıdır. Saru Batu adına ayrıca Savcı Bey adı eklenmiştir. Bu isim belki Osman Gazinin oğullarından biri olan Savcı Beyin veya hiç ilgisi olmadığı halde 1. Murat'ın boğdurduğu oğlu Savcı Beyin makam mezarı olabilir. Savcı Bey konusu ve mezarları konusu da anakronizmden bol bol nasibini almıştır. Domaniç Belinde (Çatak Alıç Tepe-İkizce) şehit edilip Domaniç-Karaköy'deki Akmeşhed'e gömüldüğü çok açık olduğu halde 2. Abdülhamit döneminde Osman Bey'e yapıldığı gibi o devirde yaşadığı bilinen tüm önemli kişilere makam mezar yapılmış olsa da artık neredeyse şimdi asıl mezar zannedilmektedir. O dönemde ölen tüm önemli kişiler öldüğü yere (en yakın yere) gömülmüştür. Ertuğrul Bey, Hayme Ana, Bay Koca, Aydoğdu Bey, Dünder Bey. Sadece Osman Bey'in ağabeyi Saru Batu Bey'in cenazesinin Domaniç'ten Söğüt'e taşınması düşünülemez. O dönemde aşirette cenaze taşıyacak ve bunu önemseyecek yüksek teknik seviye yoktur. Öldürülen ve barsakları yere dökülen bir cenaze - acıyı bir an evvel yok etmek için- Anadolu'da hala gelenek olarak gece dahi olsa toprağa verilir. Günlerce at sırtında dolaştırılmaz. Bekleyen cenaze veya hayvan cesedi gömülmezse şişer, patlar. Osmanlı'da cenazenin tahnit edilerek taşıma geleneği 1389 yılında Kosova Meydan Savaşında ölünce 1. Murat döneminde ilk defa görülmüştür. 1. Murat ve hemen boğdurulan Şehzade Yakup Bey'in cenazeleri, Kosova'dan Bursa'ya getirilerek Çekirge'deki 1. Murat camiiindeki türbeye gömülmüşlerdir. *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 20.02.2020 tarih ve 5664 sayılı kararıyla "Kütahya ili Domaniç ilçesi, Karaköy Alçay/Akmeşhed mevkiinde bulunan Ertuğrul Gazi'nin oğlu Şehit Saru Batu Savcı Bey'in mezarı ... korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmesinin uygun olduğuna"* karar vermiştir.

Yukarıda görüldüğü gibi *İnhisar-Harmanköy'deki Tahsin Yaprak'ın aile mezarında yatan kişilerin İstanbul'un fethinden çok sonra ortaya çıkan 16. yüzyılda ölmüş kişilere ait olduğu açıktır.* Buradaki üstü açık türbenin kapı ve duvarları zaman içinde yıkılmış olsa da 1946 yılından önce Mahmut Ragıp Gazimihal tarafından kavuklu mezar taşları ve türbedar Yaprak ailesinden temin edilen Abdülaziz dönemi türbedarlık beratı kayda geçirilmiştir. Bunlar Uludağ- Halkevi dergisinde yayınlanmıştır. *(Mahmut Ragıp Gazimihal bu belgeleri 1958 yılında Vakıflar dergisindeki makalesinde iade ettiğini, Emrah Bekçi ise 2020 yılında bu belgelerin geri verilmediğini bildirmektedir).* Mahmut Ragıp Gazimihal ısrarlı talep nedeniyle belgeleri iade ettiğini 1946 yılında yazmıştır. (Belgelerin geri iade edildiği yazıldıktan 70-75 sonra iade edilmediği iddia edilmektedir).

Ben de 2004-2005 yıllarında yukarıda belirttiğim gibi Harmanköy'lü Bakkal Mehmet Sarıkaya ve Emekli Astsubay Ahmet Saydam ile görüşerek "1960-1965 yıllarına kadar kavuklu mezar taşlarını var olduğunu ve bunların defineciler tarafından kırılıp zaman içinde yok olduklarını" tutanağa bağladığım gibi yerinde anlatılanları görüntülü olarak kayda aldım. . Sonra yeni yapılan

türbedeki iki erkek mezarı, Mihal Gazi ve eşine ait olduğu şekline dönüştürülmüştür.

Harmanköy'de yatan 16. yüzyıla ait mezar Mihaloğullardan kiminle ilgili olabilir?

Bunun bulunması için M.Tayyib Gökbilgin'in hazırlamış olduğu Mihaloğullarına ait şecereyi kullanacağım. Köse Mihalin oğlu Aziz Paşanın Plevne Kolunu esas alarak Köse Mihal'e (1) Ata ve Kol Başı Aziz Paşa'ya 2. göbek çocuklara 1, 2,3 diyeceğim ve bu çocuklardan 1. olduğu için Aziz Paşa (21) olacak. Her bir göbeği bir sonraki numara ve kaç çocuk olduğuna göre sırayla numaralayacağım. 16. Yüzyıla ait bir Mihaloğlu'nun yaşamı, ölümü ile ilgili ve yaptığı şeylerle ilgili önemli şeyleri özet olarak kaydedeceğim. Diğer kol başı olan Balta Bey (Bulgaristan-İhtiman Kolu. Diğer kol başı Gazi Ali Bey (Amasya Kolu) konumuz dışı olduğundan ayrıntısına girmeyeceğim.

MİHALOĞULLARININ AZİZ BEY KOLU ŞECERESİ (SOY AĞACI)

Köse Mihal (1): Köse Mihal'in üç oğlu olduğu kabul edilir. Ailenin büyük atası kabul edilir

Aziz Paşa (21) Büyük oğuldur: (Ölüm:1403) 1363'te 1. Murat zamanında Kırklareli-Vize kalesinin fethinde bulundu. Kırklareli'nde yaptırdığı camii vardır. *Bulgaristan-Plevne Kolunun atasıdır.*

Balta Bey (22): Yıldırım 1402'de Bayezid ile Ankara Savaşına katıldı ve şehit oldu. *Bulgaristan- İhtiman Kolunun atasıdır.* Müzikolog, Mihaloğulları araştırmacısı Mahmut Ragıp Gazimihal'in kolunun atasıdır.

Gazi Ali Bey (23): *Amasya Kolunun atasıdır.*

Gazi Mihal Bey (Paşa) (31): Aziz Paşanın (21) tek oğlu dur. Çelebi Mehmet ve 2. Murat döneminde Rumeli'de askeri faaliyette bulundu. 2. Murat döneminde İstanbul kuşatmasında büyük hizmeti oldu. Göl kazasında cami ve han yaptırmıştır (Yapımı:1415-1418) Ayrıca Edirne'de Gazi Mihal Bey Camii, hamam ve köprü yaptırmıştır. 1435 yılında Edirne'de öldü ve bu caminin haziresinde gömüldü. Edirne'deki mezar taşı Selçuki tarzıdır. Mihaloğullarının atası kabul edilir. Beş oğlu vardır. Gazi Mihal Bey'in (31) oğulları:

Mehmet (41), Yahşi (42) Ö: 1413, Aziz (43), Hızır (44), Yusuf (45) tur.

Mehmet Bey (41): Fetret döneminde Musa Çelebi'nin Rumeli Beylerbeyi idi. Çelebi Mehmet tarafından Tokat cezaevine atıldı. 2. Murat, Düzmece Mustafa Çelebi olayında yararlanmak için serbest bıraktı. Aşıkpaşazade ile Tokat'tan Bursa- Ulubat'a giderken Harmankaya'ya uğradılar. Tekrar Rumeli Beylerbeyi oldu. 2. Murat ile birlikte İstanbul kuşatmasındaydı. İsyân üzerine İznik'e gönderildi. Düzmece Mustafa Çelebi taraftarlarınca 1423'te İznik'te öldürüldü. 2. Murat İznik'e gelince Düzmece Mustafa Çelebi'yi teslim alıp boğdurdu. Mehmet Bey tahnid edilerek mülklerinin ve ailesinin olduğu Bulgaristan-Plevne'ye gönderilip orada gömüldü. (Babası Gazi Mihal Bey “31” ise yukarıda anlatıldığı gibi 1435'te Edirne'de öldü)

Yahşi Bey (42) :1413'te öldü. Yıldırım döneminde hizmet etti.

Hızır Bey(43): Plevneye de yerleşti. (Ö:1452) Beş oğlu vardır. Abdullah (51), Bali (52), Gazi Ali Bey (53), İskender (54), Firuz (55) Üç erkek kardeş; Bali (52), Gazi Ali Bey (53), Firuz (54) Fatih Sultan Mehmet döneminde şehit oldular. Gazi Ali Bey (53) Fatih'le birlikte İstanbul kuşatmasında bulunmuştur.

Gazi Ali Bey (53): Suzi Çelebi Gazavatnamede onu yazdı. Harmankaya'yı satın aldı. Kardeşi İskender (54) ölünce Harmankaya'daki malı Gazi Ali Bey'e geçti. İki dul eşi vardır. Mahitab ve Selimşah. Gazi Ali Bey'in Ö:1500 'tir. Ölmeden önce İstanbul'a gelip devlet dairelerinde işlerini görüp Edirne'ye geldi. Kardeşi merhum İskender Beyin (54) Edirne'deki türbesini ziyaret edip Plevne'ye döndü ve öldü. Plevne'de yaptırdığı cami yanındaki türbeye gömüldü. Plevne'de cami, türbe, mektep, medrese, saray gibi eserler, Niğbolu'da cami vs. yaptırdı.

Mahitab Hanımdan olan çocukları: Hasan, Ahmet, Aynışah

Selimşah Hanımdan çocukları: Hızır, Mehmet, Mustafa Selimşah kızkardeşi Hürrem Hatun

Gazi Ali Bey'in (53) beş oğlu vardır: Ahmet (61)1529'da Mora yarımadasında Venediklilere karşı Navarin savunmasında şehit oldu. Hızır (62), Mehmet (63) Ö:1523'te Macaristan seferinde Purunduk'ta şehit oldu, Mustafa (64), Hasan (65)

Ahmet Bey (61) ve Mehmet (63) Babaları Gazi Ali Bey'in telkiniyle Seyit Gazi zaviyesindeki türbeyi onartmışlar ve 1511'de (2. Bayezid döneminde) kendilerine türbe ve mezar taşı yaptırmışlardır. Bundan on ve on iki yıl sonra; Ahmet Bey (61) 1521'de (Navarin'de ve Mehmet Bey(63) 1523'te Macaristan seferinde Purudnuk'ta şehit olmuşlardır. Evliya Çelebi, Macaristan'da Purunduk Şehitliğinde kabrini görüp kitabeyi iktibas etmiştir. Başka yerde gömülmüşler.

Mehmet Bey (63): Mehmet Beyin Harmankaya'daki mülkleri (Mehmet Bey (63), ibni Ali Bey, ibni Mihal) şehit olunca; Plevne'de olan mirasçıları (babasının dul hanımları) tarafından satılmıştır. Bu hanımlar zannederim vekil oldukları birçok sehem de satmışlardır. *Mehmet Bey'in (63) Harmankaya'daki mülkleri ve Gazi Ali Bey'den (53) miras mülkleri; Halep Beylerbeyi (Nişancı) Mehmet Paşa tarafından 1573 tarihinde satın almıştır. Hüdavendigar Vilayeti Tahrir Defteri I' de bu kayıtlar mevcuttur.* Ayrıca Mahmut Ragıp Gazimihal Uludağ-Bursa Halkevi dergisinin muhtelif sayılarında en son Vakıflar dergisinde bunların birçoğunu yazmıştır.

HARMANKAYANIN SON BİLİLEN MİHALOĞLU MÜLKLERİNİ SATIN ALAN HALEP BEYLERBEYİ (NİŞANCI) MEHMET PAŞA

Kara Nişancı Boyalı Mehmet Paşa denilen bu zat *ilk defa 1567 yılında Nişancı oldu.* 6 yıldan fazla bu görevi yaptı. Aslında 1573'te Maraş Beylerbeyliğine nakil oldu. *1575'te Halep Beylerbeyi Lala Mustafa Paşa'nın oğlu Mehmet Paşa ölünce onun görevine getirilmiştir.* 23.04.1577'de *ikinci kere Nişancı olup İstanbul'a gitti.* 3 yıldan fazla görev yaptı. 08.08.1580'de Kubbealtı veziri oldu. 1588'de 3. kez Nişancı oldu ve 5 ay görev yaptı, 02.04. 1589 'da görevden ayrıldı. Toplam 10 yıla yakın Nişancılık yaptı. Görevden ayrıldıktan 3-4 yıl sonra 1592-1593 'te öldü. İlmi ve siyasi meziyetleri kadar doğruluğu ile şöhretlidir. *İstanbul'da yaptırdığı Cedid Nişancı Paşa Camiiindeki türbesine gömüldü.* Ayrıca medrese ve tekke yaptırmıştır

İstanbul'da gömülen Halep Beylerbeyi Nişancı Mehmet Paşa, Mevaliden (Mevlevi?) Halep Kadısı (ulemadan) Tosyalı Pir (tarikat şeyhi) Ahmet Çelebinin oğludur. İki oğlu Abdullah ve Abdurrahman Bey genç yaşta 1590'da iki gün içinde çiçekten ölünce iki üç yıl içinde kendi de üzüntüden öldü. Diğer oğlu Nutki Mehmet Beydir. Beş kızını ulemazadeye verdi.

Babasının mevaliden (çelebi) olması ve kadılık (ulemadan) yapması, kızlarını ulemazadelerle evlendirmiş olması, Harmankaya'daki mülkün üç tanesini Tosya'daki muallimhaneye vakfetmiş

olması, İstanbul'da medrese yaptırmış olması Mehmet Paşa'nın Sünni gelenekten bir kişi olduğunu gösterdiği kanaatindeyim. Baba ve oğlunun sünni gelenekten Mevlevi ve Hanefi fıkhı ile hüküm veren ulemalardan oluşu, kızlarını çelebi ulemazadelerle evlendirmiş olması dikkat çekicidir. Harmanköy'deki Mihal Gazi'ye ait olduğu söylenen bugünkü türbenin güney-batısında bulunan eski medrese caminin bitişiğindeki kavuklu mezar taşı ama silindirik olmayan Hatıbın Türbesindeki mezar, Halep Beylerbeyi Mehmet Paşa nedeniyle Harmankaya'da (Harmanköy'de) bıraktığı mirastır. Ben bu mezar taşını gördüm ve çekim yaptım. Hatıbın türbesinde yatan şahısın mezar taşının gövdesi; silindirik gövdeli mezar taşları ile ilgisi yoktur, düzdür. Tacı ise; aynı köyde yukardaki Mihal Gaziye ait denilen mezar taşı tacının dikey çizgili olduğu bilindiğine göre buradaki çizgili değil düz ve yuvarlak hatlıdır. Buradaki medrese tekke ve zaviyeler kanunu çıkıncaya kadar (1925 yılına) öğretime devam etmiş ve öğrenci yetiştirmiş olduğu Mehmet Sarıkaya ve Muhtar Vural Doruk ve türbenin ve caminin bakımını yapan Mehmet Ali isimli yaşlı tarafından bildirilmiştir.

Bu eserlerin yukarıda açıklandığı gibi; köy ile “Hatıbın Türbesi” arasında bulunan Tahsin Yaprak'ın aile mezarlığındaki, 1965 -1970 yılına kadar bulunup sonra kaybolan “Mihal Gazi(!) ve Babaya ait olan” iki silindirik gövdeli kavuklu dikey çizgili sarıklı “Bektaşî” inancına sahip kişilerin mezar taşlarıyla ilgisi yoktur. Biri Bektaşî inancına sahip mezarların olduğu yer diğeri Sünni inanca sahip Nişancı Mehmet Paşanın kurdurduğu medresede eğitim verenlerin bulunduğu yerdir.

HARMANKAYA'DAKİ KAVUKLU MEZAR TAŞLI MEZARLAR KİM TARAFINDAN YAPTIRILMIŞTIR?

Harmankaya'da (Harmanköy'de) bulunan mülklerin Mihaloğlu akıncı beylerinden son sahibi, yukarıda anlatıldığı gibi, Plevne'de ailesi ve ayrıca mülkleri olan Milaloğlu Gazi Ali oğlu Mehmet Beydir (63). Mehmet Bey, Eskişehir- Seyitgazi'deki Seyit Gazi türbesini 2. Bayezid zamanında onartıp kendisi (63) ve kardeşi Ahmet Bey(61) için 1511 yılında türbe ve mezar taşı yaptırmıştır. Bu onarımı ve kendileri için türbe ve mezar taşı yaptırdığı zaman Seyitgazi ve Harmankaya'ya gelmedikleri düşünülemez. Her iki kardeşten Ahmet Bey (61) bugünkü Yunanistan-Navarin'de, Mehmet Bey (63) Macaristan-Prudnuk'ta şehit olduğuna göre Seyitgazi'de yaptırmış olduğu türbedeki mezarları boştur. Makam mezarıdır. Harmanköy ile Seyitgazi arası 105 km'dir. At bir saatte 30-40 km yol gidilebildiğine göre aşağı yukarı 3-3,5 saatlik yoldur. Mehmet Bey en az iki kere, onarım yapılan yeri ve yapılanları görmeye gelmiş olmalıdır. Eğer Seyitgazi'deki yapılan külliye onarımlarını ve kendileri adına yapılan türbe inşaatını yakından takip etmek isterse; Harmankaya'daki malikânesinde kalarak

bu işleri çok daha fazla takip eder ve denetler. Kelle koltukta yaşadığı halde Mehmet Bey'in neler hissettiğini bilemeyiz. Yaşamadığı bir yere kardeşi ve kendisi için türbe ve mezar taşlarını niçin yaptırmıştır? Bir gün ölüp bu dünyadan gideceğinin farkındadır. Hayatı, akınlarda kılıç sesi ve kan kokusu içinde geçmektedir. Çok yakın arkadaşlarının var iken birden yok olduğu geçceğiyle yaşamaktadır.

Mihaloğlu Gazi Ali oğlu Mehmet Bey: (63)

Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisindeki (2004 yılı, Sayı:31, Sayfa:33- 68 ve 103-110) yayınlanan iki makalede; *Bulgaristan'da Tuna nehrinin güneyindeki Niğbolu şehrindeki Ali Koç Baba zaviyesinin ününden ve buraya Mihal oğlu Mehmet Bey'in 16. yüzyılda yaptığı bağıştan bahseder. Ali Koç Babanın Hacı Bektaş Veli'nin torunu olduğu söylenir. Vulçitrin Sancak Beyi Mehmet Bey'in (63) mülklerinin bulunduğu Plevne Niğbolu'ya 58 km. uzaklıktadır. Atla 2 saatlik mesafededir. Evliya Çelebi Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'ya ilk geldiğinde Seyitgazi'deki Battal Gazi türbesini ziyaret edip burayı sahiplenmesi buranın Alevi-Bektaşî inanç merkezi olarak kullanılmasına neden olmuştur. Mehmet Bey her ne kadar Plevnede mal mülk sahibi olsada babası Gazi Ali Bey'in telkiniyle ve fitratına uygun olarak Harmankaya'deki mülkü sahiplendiği gibi Seyitgazi'deki Battal Gazi türbesinin onarımını üstlenmiştir. Bunları yaptırdığı sırada ek binalar ve kendisi ile kardeşi Ahmet Bey (61) için türbe yaptırır. Muhtemelen bu işler sırasında 3-3,5 saatlik mesafedeki Harmankaya'da kalmış olmalıdır. Ölümün nerede nasıl geleceği belli olmasa da ardında anılacağı eser bırakmak istemiştir. Bektaşî inancına sahip ölüm ile kalım arasında bulunan bir kişiye Bektaşî Babası bir mürşidin refakat etmesi gerektiği hayatın doğal akışına uygun insani bir davranıştır. Mürşidi Bektaşî Babası ve kendisi için Harmankaya'daki Bektaşî mezarlarını yaptırmış olmalıdır. Yaptırdığı işler sırasında bu işlemin yaptırılması küçük bir ayrıntı olmalıdır. Erken ölen Bektaşî Babası bu mezarlardan birine gömülmüş olmalıdır. Diğer mezar Seyitgazi'deki Mihaloğlu Ahmet (61) ve Mehmet Bey (63) mezarları gibi boş makam mezarıdır.*

Bundan 10 yıl sonra Ahmet Bey (61) 1521 yılında ve 12 yıl sonra Mehmet Bey (63)1523 yılında şehit olurlar. Bu iki şahsın yaşadığı yüzyıl 16. yüzyıldır. Kavuklu mezartaşları da bu yüzyıldan itibaren çıkmıştır. Babaları Gazi Ali Bey(53) ileri yaşta 1500 yılında Plevne'ye dönüşünden sonra öldüğünden mezarının Harmanköy'deki mezar ile hiç ilgisi olamaz. Bu nedenle Harmanköy'de yaptırılan “Mihaloğulları ailesinden bir bey ile mürşidi Bektaşî baba için yaptırılan iki kavuklu Bektaşî inancına sahip mezar taşları” Mehmet Beyden (63) başkası tarafından yaptırılmış olamaz. Buradaki mezarlardan biri türbedar aile olan Tahsin Yaprak'ın soyundan bir Bektaşî babaya aittir. Diğer Mehmet Beyin(63) makam mezarıdır. 16. yüzyılda yapılmış bu mezarın Köse Mihalle ilgisi yoktur. *Bunu bilmesi gereken, buraya yüzlerce yıldır türbedarlık yapan Yaprak ailesi olmalıdır. Muhtemelen bu sır ortaya çıktıktan sonra mezartaşların kaybolması tesadüftür.*

İKİ HARMANKAYA'DAKİ KÖSE MİHAL'E AİT İZLER

Yeni Harmankaya'da Köse Mihal'e ait izler:

“Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri I” bu konuda en kapsalı kaynaktır. Burada Göl Kazasına bağlı Harmankaya'da Köse Mihal'e ait hiçbir mülk kaydı yoktur. “Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları” isimli esere göre Köse Mihal'den günümüze hiçbir yapının ulaşmadığı bildirilmektedir. Her iki Harmankaya'nın aynı coğrafik ve klimatik özelliklere sahip oluşu, İnhisar Harmanköy'deki “Çırağın sarayı” denilen yerin adında geçen “Çırac” kelimesinin anlamlarından yola çıkarak; emeklilik hayatı yaşayan ve yaşlanan bir kişinin ahiret hayatını düşünerek yeni girdiği bir yolda aydınlanmak için bir yola talebe olması. Çırac olması. Yol gösterici bir mürşide kendini teslim etmesi, anlamına gelmektedir. Bu profile uyan kişi ancak “Heterodoks İslama mensup Köse Mihal veya benzeri özellikte bir kişi olabilir.” Bundan başka hiçbir iz yok. *Var olan belge ve mülkler ile kayıtlar Gazi Mihal Bey ve sonrası döneme aittir.* Göl Kazasına bağlı Harmankaya'da Gazi Mihal Bey'e ait cami ve han vardır. Onun babası Aziz Paşa'ya ait olan Kırklareli'ndeki camiden başka eser veya mülk yoktur. Olan eser ve mülkler Gazi Mihal Bey veya daha sonraki döneme aittir.

Göl Kazasında Orhan Bey dönemine ait (kuruluş dönemine ait) mülk veya vakıflar:

Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri I'de; Orhan Bey, Murad Hüdavendigâr, Bayezid Hüdavendigâr, Sultan Murad ve Sultan Mehmet Gazi döneminden intikal eden ve Göynük, Göl ve Geyve kazalarında birçok amme vakfının olduğu görülmektedir. Bunlardan S:320' ve No: 560'da B-(1521 yılı sayımı): “Orhan Bey'den, Nefsi Gölde; Merhum Mihal Bey (Köse Mihal kastedilmiş olmalıdır. Orhan Bey döneminde yaşayan Köse Mihal'dir) zaviye bina edip, mezkûr zaviye için bir hamam bina idib vakfetmiş. Mezkûr hamam imarete muhtaçtır. (ddk) C-(1573 yılı sayımı) Haliya mezkur hamam mamurdur. (da)” denilmektedir. Bunun dışında sadece 2. Murad döneminde 1432 yapılmış olan sayımda Gazi Mihal Bey'e ait mülkler (cami ve Taşhan) vardır.

Göl Kazasında bulunan bu hamamın banisi hakkında H.Çetin Arslan; “Hamamın Gazi Mihal Bey'e ait olup olmadığı belirlenememiştir” denilmiştir. Yukarıda görüldüğü gibi hamamın, Orhan Bey dönemine ait amme vakfı zaviyenin bir parçası olduğu görülmektedir. Zaviyede kalan yolcuların

yıkanma ihtiyacını gidermek için yaptırılmıştır. Zaten zaviye ile Taşhanın aynı zamanda ve dönemde yapılmış olması mümkün değildir. Harmankaya'ya mücavir Göl kazası adını alan bu yerde bir zaviyenin varlığı Köse Mihal'in Harmankaya'da yaşamış olduğunun bıraktığı bir iz kabul edilmelidir. Ne kadar gizlenirse gizlensin “yaşananlar iz bırakır”. Görüldüğü üzere iz bırakmıştır.

Eski Harmankaya'da Köse Mihal'e ait izler ve Köse Mihal'in Tavşanlı-

Derbent'te ölümü:

Özel olarak “Köse Dede, Köse Kalfa, Köse Mihal” olarak anılan ve bilinen *Derbent'teki bu türbenin “kapı tutmadığına” inanılır ve bu türbeye kapı yapılmaz bu inanişi maddi anlamda kapı tutmamak değil, deyim olarak anlamalıdır “Kapı tutmak deyimi”;* Bir müessese veya yüksek seviyeli bir işe veya hizmete girmek, demektir. Deyim olarak irdelersek; Köse Mihal önce Bizans kapısına hizmet ederken oradan ayrılıp Osmanlı kapısına hizmet etmiştir. En son bu kapıdan ayrılmış ve Germiyan sınırında bir zaviyeye gelmiştir. Bunun anlamı “kapı tutmamak ”tan başka bir şey değildir.

Mudanya-Hançerli köyündeki *Hançerli Ali Dede, Orhan Gazinin damadı ve haznedarıdır.* Hançerli Ali Dedenin, *Orhan Gazinin hazinesini Bursa'dan kaçırmak bu köyde sakladığına inanılır.* Bu nedenle bu mezar, hazine aramak için delik deşik edildiğinden tabanı kalın beton ile kaplanmıştır. Bu inancın altında yüzlerce yıl önce yaşanan olayın izleri olmalıdır.

Germiyanlı Osmanlı'nın başına bela olmuş bir beyliktir. Sencer Divitçioğlu; Osmanlı'yı Ulubat suyunun (Kocasu Çayı) üstündeki köprüden karşıya geçmekten meneden gücün (Bizans'a hizmet eden) Germiyan Beyi olduğunu bildirir. Bizans'a ve Germiyanlı'ya “devlet sözü veren” Osmanlı, Ulubat suyunun üstünden köprüden karşıya geçmeme sözüne -İstanbul fethedilip Bizans devleti yıkılıncaya kadar- 125-130 yıl uymuştur. Karşıdan gelince bu köprüden geçtiği halde Bursa tarafından karşıya geçişte köprüyü hiç kullanamıştır. Gölü veya denizi dolanmış veya kayıkla karşıya geçmiştir. *Germiyanlı'nın susturulması ile Osmanlı'nın önü açılmış doğuda İznik ve İzmit yönünde, batıda Karesi Beyliğini yutmuştur.* “Köse Mihal'in Yeni Harmankaya'dan ayrılışı” bölümünde anlatıldığı gibi İznik kuşatması sırasında devlet merkezi Bursa'nın; Bizans'tan 100.000 altın haraç alan Germiyanlı'nın tehdidi nedeniyle İznik kuşatmasını kaldırmaya zorlayan bir hamledir. Bizans hilesi olarak küçümsenen bu olaylar 1050 yıl hüküm süren devletin devlet etme şeklidir. Osmanlı devleti İstanbul'un fethedildiği 1453 yılına kadar 125 yıl daha Bizans hileleri ile karşılaşmış ama sonunda Bizans Devletini yıkmış, İstanbul'u fethetmiştir. Bizans bir benzetme yaparsak, askerliği özelleştirmiştir. Bu işi parayla Alanlar'a, Peçenekler'e Batı Anadolu'daki Türk beyliklerine (Menteşe,

Saruhan, Karesi) en son Orhan Bey'e yaptırmıştır. Batı Anadolu Beyliklerinin tamamı Germiyan beyliğinden ayrılma beyliklerdir. *Osmanlı Beyliğinin kuruluş aşamasında varlık göstermeye başladığından beri Bizans Germiyan Beylerini kullanmıştır.* Osman Bey İznik'in doğusundaki kaleleri fethetmeye başlayınca önce Çavdar Tatarını arkadan Karacahisar'a saldırttı. Şimdi *Orhan Bey'in İznik kuşatmasını kaldırtmak için Germiyan Beyi I. Yakup Bey'i Bursa'ya saldırttı.* Bizans ve Germiyan stratejik hamlesi ile karşı karşıya kalan Orhan Bey, emeklilik hayatına çekilme hazırlığındaki hocası Köse Mihail'i danışmaya davet etmiş veya yanına gitmiş olmalıdır. Savaş hilelerinin kurdu Köse Mihal, İznik'te görev yapan asker sayısını azaltmadan strateji geliştirmiş ve Germiyan'dan gelebilecek saldırıları gözlemiş olmalıdır. Germiyan'dan (Kütahya) dan gelecek doğrudan saldırı Domaniç Beli-İnegöl yolundan veya Tavşanlı-Keles yolundan olabilir. Savunma için Osmanlı'nın nizami savaş için askeri yoktur. Ayrıca güçlü Germiyan birliklerini yenmek mümkün değildir. Germiyanlı tek başına 40.000 bağlı beyliklerle birlikte o dönemde 200.000 asker çıkarabilecek güçtedir. Kaldı ki bir miktar Germiyanlıyı dahi durdurmak mümkün değildir. Sonuçta; Uludağ'ın iki yüzündeki Alperen Işık dervişleri örgütlenerek yollar tutulmuştur. Böyle bir gayri nizami savaşta Osmanlı'ya küserek Osmanlı kapısından ayrılan Köse Mihal, *mürşidi bir Bektaşî Baba ile eski yurduunun* (Eski Harmankaya- Harmancık Nahiyesi) *üçra bir köşesinde İstanbul-Tirilye-Çeşme-Sakız-İtalya Ticaret yolunda, Germiyan sınırında zaviye kurup gelip geçen yolculara hizmete başlamıştır.* Sonuçta *Germiyanlı ile boğuşmada yaralanıp ölmüş ve Tavşanlı, Derbent'teki zaviyeye gömülmüştür.* *Sonra mürşidi de ölüp buraya gömülmüş, Köse'nin Dedesi olmuştur.* Daha sonra Köse'nin Halifesi veya Kalfa olmuştur. Yüzlerce yıl sonra zaviye büyüüp "Köse Halife tekkesi" olmuştur. *Germiyan birlikleri ilerleyerek Keles, Kızıl Kilise'de Adranos Çayını geçilen yerdeki sarp mağaralık yerde Germiyan Beyliği birlikleri sıkıştırılıp Geyikli Baba tarafından kaçırılan I, Yakup Beyin şehzadesi Uludağ'daki geçitlerden dağın öbür yüzündeki Kestel, Babasultan köyündeki zaviyeye kaçırılmıştır.* *Orhan Bey 1331'de İznik'in fethinden sonra "Kızılkilise'de anakronik hata olarak Bizans'a karşı savaşan* diye kaynaklarda geçer. (Gerçekte bu savaş Bizansa hizmet eden Germiyanlı ile yapılmıştır. *Geyikli Babanın Uludağ eteklerindeki (Kestel, Babasultan Köyü) zaviyeye gelerek iki yük rakı iki yük şarap ile ödüllendirilmiştir.*

Geyikli Babaya mürit olan bu şehzade geri dönmemiştir. Babası Germiyan Beyi I. Yakup Bey oğlunun esir edilmesi ile eli kolu bağlanarak susturulmuştur. Bundan sonra Osmanlı için gerisi çorap söküğü gibi gelmiştir. Yakup Bey gibi azametli bey 1341 yılına kadar yaşadığı halde bir daha Osmanlı'ya ilişmemiştir. Germiyan şehzadesi hala Babasultan köyündeki Geyikli Baba türbesinde Geyikli Baba ile koyun koyuna yatmaktadır. Bu olaya Psikiyatri ilminde "Stockholm Sendromu denilmektedir. Köse Mihal'in malları müsadere edilmiş gösterilmiş olmalıdır. Ama Orhan Bey amme vakfi olarak Göl Kazasındaki zaviyeyi ve hamamı vakfetmiştir. Bu olayın gizi 725 yılda

çözülememiştir. Bu sırım oğlu Aziz Bey yaşananlar iz bıraktığı için vefa örneği gösteren ve soyu tarafından bilinmekte olduğuna şüphe yoktur. Osmanlı ciddi devlettir. Ahde vefa gösterilir. Germiyan Beyliği tarih sahnesinden silininceye kadar saklanmış olmalıdır. Olay Köse Mihal'in torunu Gazi Mihal Bey zamanında geçmişteki itibar iadesi yapılarak Göl kazasındaki zaviye ile birlikte Harmankaya' daki mülkler temlik edilmiş olmalıdır.

SONUÇ

Bu çalışmada kuruluş döneminin anlaşılması zor ve birçok karışıklığa sebep olan Eski Harmankaya'nın Domaniç yaylalarına yakın; Bursa, Harmancık nahiyesi sınırları içinde bir tekfurluk olduğu, buranın tekfuru Köse Mihal'in Osman Bey'le kader birliği yaparak Yeni Harmankaya ismi verilen Söğüt yakınlarında aynı coğrafi özelliklere sahip yere taşındığı,

İlk fethedilen Eskişehir yakınlarındaki Karacahisar ile Osman Bey tarafından fethedilen İnegöl yakınlarındaki Karacahisar'ın farklı yerler olduğunu ve birbirleri ile karıştırıldığı,

Bursa'nın fethinden sonra Göl kazasına bağlı Harmankaya'da (İnhisar, Harmanköy) emeklilik hayatına geçmeye çalışan Köse Mihal'in mürşidi Bektaşî baba ve Işık dervişleri ile, Orhan Bey tarafından Osmanlı-Germiyanlı sınırındaki Eski Harmankaya'da görevlendirildikleri, orada zaviye kurdukları, Bursa savunması sırasında şehit olup orada gömüldüğü, Geyikli Baba ve Işık dervişleri ile Germiyan şehzadesi kaçırılarak Germiyan tehdidinin bertaraf edildiği,

Örtülü görev nedeniyle Yeni Harmankaya'da temlik edilen mülklere ait hiç bir kaydın olmadığı, orada ve Harmankaya'daki mülklerin kendi soyundan torunu Gazi Mihal Beyden sonra gelenlere ait olduğu, Harmanköy'deki türbe ve mezarın Köse Mihal'e ait olmadığı, 16. yüzyılda yaşayan torununun torunu eski Vulçtrin Sancakbeyi Mehmet Beye ve mürşidi Bektaşî babaya ait olduğu, Mehmet Beyin mezarının boş olduğu, Macaristan'da şehit olduğu ortaya konulmuştur.

KAYNAKÇA

Alexiyev,Bojdar. *Ali Koç Baba Hakkında İki İzlenim*. Çeviren: Bilge Uluğlar, Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Güz:31(103-110) Ankara: Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi, 2004

Arslan, H. Çetin. *Türk Akıncı Beyleri ve Balkanların İmarına Katkıları (1300-1451)*, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı, 2001

Aşıkpaşazade. *Osmanoğulları'nın Tarihi*, Çeviren: Kemal Yavuz&M.A.Yekta Saraç İstanbul: Mas Matbaacılık,A.Ş.,2002

Atalay, Adnan. *Mahmut Ragıp Gazimihal*

<https://adnanatalay.com/wp-content/uploads/2018/01/M.R.GAZIMIHAL.pdf>

Aydoğdu, Recep. “Osmanlı'nın Kuruluş Dönemine Yolculuk: Köse Mihal ve Harmankaya”, II. Bursa Halk Kültürü Sempozyumu Bildiri Kitabı. Cilt: 1, ss: 219-235, Bursa: 2005

Aydoğdu, Recep. Bursa Kütahyalılar Derneğinden Bursa'dan Kütahya Arasındaki Göç Yolları- Osmanlı Döneminde Söğüt'ten Domaniç'e Göç Yolları (2019)

<https://www.youtube.com/watch?v=a5Wb26FKGQc&t=17s>

Bekçi, Emrah. <http://www.turansam.org/makale.php?id=15022> , 2020

Danişmend, İsmail Hami. *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi Cilt :5 Sayfa: 322,324,325,326, 323*,https://turuz.com/storage/Turkologi/2017/2632-5-Izahli_Osmanli_Tarixi_Kronolojisi-1703-1919-5-Ismayil_Hami_Danishmendi-1925-360s.pdf

Dinçel, Ömer Faruk. *Harmancık Tarihi*, Ankara: Uyum Ajans, 2011

Dinçel,Ömer Faruk. *Domaniç İkizce Savaşı*, Ankara: Ankara Ofset, 2019

Dinçel,Ömer Faruk. *Köse Mihal ve Harmankaya Köse Mihal'in Mezarı ve Harmankaya*
<https://yereltarih.tr.gg/K.oe.se-Mihal-ve-Harmankaya.htm>

Dinçel, Ömer Faruk. *Saru Yatu Bey*

<https://yereltarih.tr.gg/Saru-Yat%26%23305%3B-Savc%26%23305%3B-Bey.htm> Erişim

tarihi: 26.03.2020

Divitçioğlu,Sencer. *Osmanlı Beyliğinin Kuruluşu*, İstanbul:Eren Yayıncılık,1996

Doğru, Halime.*Osmanlı İmparatorluğunda Yaya-Müsellem-Taycı Teşkilatı (XV. Ve XVI.Yüzyılda Sultanönü Sancağı)* İstanbul: Eren YayıncılıkLtd. Şti.,1990

Gazimihal,Mahmut Ragıp. *Harmankaya Nerededir?* Uludağ Bursa Halkevi Dergisi, Sayı: 72-73, ss: 1-4 Bursa: 1945

Gazimihal,Mahmut Ragıp. *Harmankaya Nerededir: II. Mihalgazi Nahiyesinden Derlemeler I*, Uludağ Bursa Halkevi Dergisi, Sayı: 76, ss: 1-5, Bursa: 1946

Gazimihal,Mahmut Ragıp. *Harmankaya Nerededir: III*, Uludağ Bursa Halkevi Dergisi, Sayı: 77, ss: 1-7. Bursa: 1946

Gazimihal,Mahmut Ragıp. *Harmancık ve Mihaloğulları*, Uludağ Bursa Halkevi Dergisi, Sayı: 78, ss: 9-13, Bursa: 1945

Gazimihal,Mahmut Ragıp. *Harmancık ve Mihaloğulları II*, Uludağ Bursa Halkevi Dergisi, Sayı: 79, ss: 4-10. Bursa: 1946

Gazimihal,Mahmut Ragıp. *Rumeli Mihaloğulları ve Harmankaya*, Uludağ Bursa Halkevi Dergisi, Sayı: 81, ss: 21-26. Bursa: 1947

Gazimihal, Mahmut R. *İstanbul Muhasaralarında Mihaloğulları ve Fatih Devrine Ait Bir Vakıf Defterine Göre Harmankaya Malikanesi*, Vakıflar Dergisi, ss: 125-137, 1958

<http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/1321/Gazimihal.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hammer, Joseph von. *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 1 Sayfa 79

http://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=25990

Harmankaya, Mustafa. *Bursa'nın Fethinde Başmüzakereci* www.yesilbursadergisi.com Erişim tarihi: 20.02.2020

Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I, ed.: Ömer Lütfi Barkan&Enver Meriçli, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988

Kaplanoğlu,Raif. *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Bursa: Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları, 2000

Karasu,Cezmi & Berber,Oktay &Sakarya,Tuğçe M. *Kuruluş Osmangazi Karacahisar ve Osmanlı'nın Temelleri*, Ankara: Karakum Yayınevi, 2019

Kayapınar, Ayşe. *Kuzey Bulgaristan'da Gazi Mihaloğulları Vakıfları (XV-XVI. yüzyıl)*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 2005-1 Sayı: 10, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/154779> Erişim tarihi: 25.03.2020

Kommena, Anna. *Alexiad, Anadolu'da ve Balkan Yarımadasında İmparator Alexias Komnenos Dönemi'nin Tarihi: Malazgirt'in Sonrası*. İstanbul: İnkilap Kitabevi AŞ., 1996

Laqueur, Hans-Peter. *Hüve'l Baki: İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları 46, 1997

Özel, Oktay&Öz, Mehmet. *Söğütten İstanbul'a:Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine Tartışmalar*, Ankara: İmge Kitabevi, 2000

Söylemez, Faruk. “*Selçuklu Sultanı Üçüncü Gıyaseddin Keyhüsrev'in Ertuğrul Gazi'nin Torununa Kahta'yı Dirlik Olarak Vermesi*”, 3. Uluslararası Selçuklu Döneminde Maraş Sempozyumu, 17-19 Kasım 2016, Cilt: III, ss: 260-275, 2017

https://www.academia.edu/36235337/SelA%C3%A7uklu_Sultan%C4%B1_%C3%9C%C3%A7%C3%BCnc%C3%BC_G%C4%B1yaseddin_Keyh%C3%BCsrevin_Ertu%C4%9Frul_Gazinin_Torununa_Kahtay%C4%B1_Dirlik_Olarak_Vermesi_....pdf

Süreyya, Mehmed. *Sicill-i Osmani*, 4.cilt, Eski Yazıdan Yeni Yazıya 1, Tarih Vakfı Yurt Yayınları 30, s.1043-1044, 1996

Toparlı, Recep. *Ahmet Vefik Paşa: Lehce -i Osmani*, ss:176, 280, Ankara: 2000

http://docs.neu.edu.tr/library/nadir_eserler_el_yazmalari/KITAPLAR/A%20Vefik%20Pasa-Lehce%20-i%20Osmani.pdf

Uğurluel, Talha&Özgen, Cansu Canan. *Osmanlı'nın Şifreleri*, Timaş Yayınları, 2019

Urfalı, Ahmet

<http://www.istikbalgazetesi.com/haber18.asp?sec=2&newscatid=0&yazarid=329&newsid=216045>.
2019. Erişim tarihi: 22.11.2019

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Tarihi, Cilt:I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1994

Yaprak, Tahsin. “*Türk İslam Tarihinde ve Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunda Mihalgazi Gerçeği*”, I. Milletlerarası Osmanlı Sempozyumu, Eylül 1986. ss: 91-98, İstanbul: Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenliği Vakfı Yayınları No:3, 1988

Yaprak, Tahsin. “*Türk-İslam Tarihinde Kösemihal Abdullah Mihalgazi*”,

VII. Osmanlı Sempozyumu, Eylül 1992. ss: 63-68, İstanbul: Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenliği Vakfı Yayınları No:7, 1993

<http://www.sanatkitabevi.com.tr/tr/?sku=7946>

Nişancı Mehmet Paşa Camii http://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=25990